

Жыццё —
на службу
Радзіме
стар. 4

Пра што
кажуць
кветкі?
стар. 12

Імпульсы
ў творчасці
дзівы
стар. 14

Постаць сусветнага маштабу

Фота Наталлі Клыгач.

Учора па ўсёй краіне прайшлі святкаванні адной з найважнейшых дат у беларускай культуры — 3 лістапада споўнілася 140 гадоў з дня нараджэння асобы, чый уклад у айчынную гісторыю немагчыма пераацаніць, асобы, якая сваёй рознабаковай дзейнасцю рухала гэтую гісторыю наперад, асобы агульнанацыянальнага і, шырэй, сусветнага маштабу — народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. З нагоды знамянальнай падзеі на адной з цэнтральных вуліц Стоўбцаў, на малой радзіме Песняра, пры падтрымцы Міністэрства культуры з'явіўся скульптурны партрэт класіка.

Народны паэт, увекавечаны ў бронзе, чынна сядзіць на фігурнай лаўцы са спісанымі лістамі ў руцэ, па-бацькоўску пазіраючы на мінакоў і горад. Міністэрствам культуры быў зладжаны конкурс эскізных праектаў, па выніках якога перамагла работа аўтарскага калектыву скульптараў на чале з народным мастаком Беларусі Іванам Міско. Над праектам таксама працавалі скульптары Сяргей Логвін, Уладзімір Піпін, архітэктары Уладзімір Архангельскі і Аляксандр Кобрусеў.

«ЛіМ»-акцэнт

Юбілей. Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам урачыстага мерапрыемства, прысвечанага 140-годдзю з дня нараджэння пісьменніка, педагога і вучонага, народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. «Геній яго паэтычнага таленту раскрыўся на злome эпох, калі ў пачатку XX стагоддзя адбываўся пошук нацыянальнай ідэнтычнасці і шляхоў далейшага развіцця нашага народа, — гаворыцца ў віншаванні. — Шэдэўры класіка выявілі самыя тонкія грані беларускай душы, узялі на вяршыні мастацтва роднае слова, сталі заклікам і запаветам суайчыннікам аб святым абавязку самаахвярнага служэння Радзіме». Прэзідэнт падкрэсліў, што коласаўскае слова аб шчырай любові да роднага краю, неабходнасці абараняць бацькоўскі парог, памятаць гісторыю і свае карані і сёння ўражае актуальнасцю і выступае духоўнай асновай сучаснага грамадства.

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў народнага артыста СССР Валянціна Елізар'ева з 75-годдзем. «Дзякуючы Вашай натхнёнай працы склалася сучасная беларуская балетная школа, яе дасягненні сталі знакавымі старонкамі летапісу Вялікага тэатра Беларусі», — падкрэсліў Кіраўнік дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка таксама адзначыў: «За гады адданага служэння мастацтву Вы дабіліся бліскучых творчых поспехаў. Вашы спектаклі з'яўляюцца спраўдай легендаў сцэны, а кожная пастаноўка перадае магію пластыкі чалавечага цела, закранае тонкія грані душы».

Памяць. Помнікі гісторыі і культуры — сведкі сваіх эпох, менавіта яны могуць расказаць маладому пакаленню аб мінулым. Акцэнт на гэтым зрабіў на калегіі Міністэрства культуры «Аб захаванні, уліку і ўдзяванні ў гаспадарчы і турыстычны абарот аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны» міністр культуры Анатоль Маркевіч. Ён звярнуў увагу на тое, што ў дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключаны 5636 аб'ектаў, і нагадаў, што, дзякуючы фінансаванню з фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва, стала магчымай рэстаўрацыя буйных аб'ектаў. Так, у рэспубліцы працягваюцца маштабныя работы на Крэўскім, Навагрудскім замках, Старым замку ў Гродне, палацава-парковым ансамблі ў в. Свяцк Гродзенскага раёна і іншых аб'ектах спадчыны. Сёлета плануецца завяршыць работы ў Косаўскім палацы ў Івацэвіцкім раёне і палацава-парковым ансамблі Булгакаў у Жылічах Кіраўскага раёна.

Праекты. У штаб-кватэры СНД у Мінску адкрылася выстаўка, прысвечаная Міждзяржаўнай праграме «Культурныя сталіцы Садружнасці». Экспазіцыя арганізавана Прэзідэнцкай бібліятэкай Беларусі сумесна з інфармацыйна-аналітычным дэпартаментам Выканаўчага камітэта СНД, перадае БелТА. Прадстаўлены кнігі, фотаальбомы і экспанаты Музея гісторыі СНД, што расказваюць аб гарадах, якім быў прысвоены статус культурнай сталіцы Садружнасці. Праграма рэалізавана ўжо ў 17 гарадах, якія ўнеслі свой важкі ўклад у развіццё партнёрскіх сувязей у сферы культуры дзяржаў СНД. Сёлета мерапрыемствы праграмы праходзяць у Караколе (Кыргызстан). Дарэчы, рашэннем Савета кіраўнікоў дзяржаў СНД спіс культурных сталіц Садружнасці папоўніўся Санкт-Пецярбургам.

Пярэдадзень. Канцэрт фартэп'янага дуэта Наталлі Котавай-Громавай і Валерыя Баравікова адбудзецца заўтра ў Вялікай канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі. Для іх гэта 25-ы канцэртны сезон. Праграма п'яністаў пабудавана на фрагментах найлепшых канцэртаў. Прагучыць музыка нямецкага рамантыка І. Брамса і «Гогаль-сцюта» А. Шнітке. Разам са струнным квартэтам фартэп'яны дуэт выканае *Palladio* К. Джэнкаінса. Прагучаць таксама п'есы зорак сусветнага джаза Э. Гарнера, К. Джарэта і Д. Брубека. На сцэну выйдучы і Дзяржаўны камерны хор пад кіраўніцтвам заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Наталлі Міхайлавай, Мінскі струнны квартэт, п'яністы, лаўрэаты міжнародных конкурсаў Марына Русакова і Сяргей Мікулік.

Вярнісаж. Выстаўка «В. К. Бялыніцкі-Біруля і мастакі з яго асяроддзя», прысвечаная 150-годдзю жывапісца, працуе ў Магілёве ў музеі В. К. Бялыніцкага-Бірулі. Тут прадстаўлены работы мастакоў, якія акружалі Бялыніцкага-Бірулю на розных этапах яго жыцця і творчасці. Як адзначылі ў музеі, усе яны аказалі ўплыў на знамятага мастака. У экспазіцыі змешчаны творы з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея: М. Багданава-Бельскага, І. Грабара, С. Жукоўскага, М. Касаткіна, К. Каровіна, І. Левітана, В. Паленава, І. Пранішнікава, І. Рэпіна, А. Сцяпанавы, В. Раждзественскага. Акрамя таго, дэманструюцца работы самога Вітольда Бялыніцкага-Бірулі, якія не ўвайшлі ў пастаянную экспазіцыю музея. Гэта будучы нацюрморты, мемарыяльныя пейзажы, работы, прысвечаныя дачы «Чайка» Пазнаёміцца з экспазіцыяй можна да 26 лютага 2023 года.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Майстру слова

28 кастрычніка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбыўся юбілейны творчы вечар майстра мастацкага слова Мікалая Чаргінца. Разам са шматлікімі чытачамі і прыхільнікамі магутнага пісьменніцкага таленту ад імя калектыву і Савета аддзялення Гомельскага абласнога аддзялення СПБ, а таксама па даручэнні партнёрскіх пісьменніцкіх і грамадскіх арганізацый абласнога аддзялення з блізкага замежжа вядомага беларускага прэзіка, ганаровага старшыню Саюза пісьменнікаў Беларусі, народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінца са слаўным 85-годдзем павіншаваў старшыня абласнога аддзялення СПБ Уладзімір Гаўрыловіч.

Уладзімір Мікалаевіч шчыра падзякаваў Мікалаю Чаргінцу не толькі за яго вялікую творчую працу, але і за плённую шматгадовую сумесную дзейнасць па папулярызацыі кнігі і чытання ў грамадстве.

Асабліва падзяка прагучала за падтрымку шэрагу міжнародных праектаў, ініцыраваных і ажыццёўленых абласным аддзяленнем СПБ, а таксама міжнародных і абласных фестываляў, якія амаль за два дзесяцігоддзі сталі брэндам Гомельшчыны і краіны, — «Славянскія

літаратурныя Дажынкi» і «На зямлі Кірылы Тураўскага».

Дарэчы, адным з яркіх праектаў апошняга дзесяцігоддзя стаў беларуска-рускі фестываль-конкурс перакладаў «Берагі дружбы», які з першага дня заснавання падтрымліваецца Мікалаем Чаргінцом. Першы поўны камплект з дзвюх кніг «Зямля — наш агульны дом» па даручэнні ўсіх арганізатараў і ўдзельнікаў міжнароднага праекта Уладзімір Гаўрыловіч урачыста ўручыў ганароваму старшыню СПБ, сустаршыні Саюза пісьменнікаў

Саюзнай дзяржавы ў яго 85-гадовы юбілей. А ад імя Міжнароднага саюза пісьменнікаў і майстроў мастацтваў народнаму пісьменніку краіны ўручаны юбілейны медаль «Берагі дружбы» — 10 гадоў творчага развіцця».

У Гаўрыловіч таксама перадаў Мікалаю Іванавічу шматлікія прывітанні ад гомельскіх, а таксама расійскіх калег і партнёраў (Міжнароднага саюза пісьменнікаў і майстроў мастацтваў, Краснадарскай краявой, Бранскай, Калужскай, Смаленскай, Курскай абласных арганізацый Саюза пісьменнікаў Расіі, мясцовых нацыянальна-культурных аўтаномій Расіі «Беларусы Няклінаўскага раёна», «Беларусы Растоўскай вобласці» і інш.), пажадаў народнаму пісьменніку здароўя, ба-дзёрасці духу, непагаснага імкнення годна прадстаўляць нашу нацыянальную літаратуру на сусветным узроўні, ажыццяўлення новых творчых задум.

Мікалай УЛАДЗІМІРАЎ

Новае сімвалічнае дрэва

У пярэдадзень творчай вечарыны, 27 кастрычніка, побач з Нацыянальнай бібліятэкай у Парку пісьменнікаў ганаровы старшыня СПБ Мікалай Чаргінец пасадзіў дуб. Дарэчы, парк быў заснаваны да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання. Пра гэта сведчыць і памятны камень-валун з мемарыяльнай дошкай. Тады, у 2017 годзе, па ініцыятыве Мікалая Іванавіча, які з'яўляўся старшынёй СП Беларусі, і быў заснаваны Парк пісьменнікаў.

— Мы разам з калегамі падумалі і прыйшлі да высновы, што ў нашай зялёнай сталіцы не лішнім быў бы яшчэ адзін парк. Я ўдзячны за падтрымку органам дзяржаўнага кіравання, Мінскаму гарвыканкаму, — гаворыць ганаровы старшыня СПБ Мікалай Чаргінец — Не ведаю, дзе, у якіх краінах свету яшчэ ёсць такое сакральнае месца. І прыемна, што парк жыве сваім жыццём, прыцягвае наведвальнікаў якраз паблізу Нацыянальнай бібліятэкі — самай прыгожай бібліятэкі свету.

Падзею пракаментваў і вядомы прэзіка, публіцыст Сяргей Трахімёнак:

— Прыемна бачыць сёння ўсіх калег. Восеньскі дзень, высадка дрэва, высадка дуба як сімвала абароны чалавечага жыцця, моцы, трываласці, доўгажыццярства, чалавечай годнасці нас аб'яднала. Спадзяюся, мы адзіныя і ў служэнні нашай краіне, народу.

супрацоўніцтва

Сустрэчы ў Ташкенце

Прадстаўнічая беларуская дэлегацыя на чале з намеснікам міністра інфармацыі Беларусі Ігарам Бузоўскім удзельнічае ў III Ташкенцкай кніжнай міжнароднай выстаўцы-кірмашы, якая пачала працаваць 2 лістапада ў сталіцы Узбекістана.

З прывітальным словам да сяброў — пісьменнікаў, выдаўцоў, журналістаў, паліграфістаў з сонечнай краіны — звярнуўся старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксандр Карлюкевіч. «Літаратура, кніга заўсёды былі трывалым грунтам нацыянальнай культуры і сродкам міжнацыянальных стасункаў, невычэрпнай крыніцай мудрасці, духоўнасці і самасвядомасці народаў, магутным сродкам фарміравання асобы грамадзяніна і патрыёта», — гаворыцца ў прывітанні.

У апошнія гады плённа развіваюцца беларуска-ўзбекскія гуманітарныя, літаратурныя сувязі. У Мінску пабывалі старшыня Саюза пісьменнікаў Узбекістана паэт Сіражыддін Саід, прэзіка, перакладчыца Рысалат Хайдарова, прэзіка, драматург і публіцыст Кучкор Наркабіл, іншыя мастакі слова, перакладчыкі.

У Ташкенце і сёння памятаюць пра павязь з Узбекістанам у ваенныя гады народнага песняра Беларусі Якуба Коласа, якога гасцінная ўзбекская зямля прыняла ў эвакуацыю з першых месяцаў Вялікай Айчыннай. Зусім нядаўна Выдавецкі дом «Звязда» выпусціў кнігу «Табой я жыў, табой жыў...»: пра жонку Якуба Коласа». На старонках выдання, прысвечанага Марыі Міцкевіч (Каменскай), шмат добрых слоў пра Ташкент, Узбекістан, узбекскіх літаратараў. Згадваюцца ташкенцкія знаёмыя сям'і Коласа — акадэмік Акадэміі навук Армянскай ССР Эзрас Асрацян, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Узбекскай ССР Юлдаш Ахунбаев, член-карэспандэнт АН СССР Аляксандр Горынаў, узбекскі паэт Гафур Гулям, расійскі вучоны-хімік Ісак Казарноўскі, украінскі вучоны-хімік Юрый Ліпатаў, беларускі гісторык Уладзімір Пічэта...

Апошнім часам на старонках айчыннай перыёдыкі з'явіліся публікацыі твораў узбекскіх паэтаў у перакладзе на беларускую мову — Эркана Вахідава, Алішэра Наваі, Сіражыдзіна Саіда, Кучкора Наркабіла.

Кастусь ЛЕШНІЦА

Фота Кастуся Дробава.

А ўвесну парк пісьменнікаў папоўніцца новай алеяй. Паэтэса і перакладчыца Іна Фралова, якая працуе ў Мінскім гарадскім аддзяленні СПБ, дамовілася з калегамі-літаратарамі з Масквы, што яны прывяжуць у Мінск саджанцы дрэў спецыяльных гатункаў, якія падораць для высадкі ў Парку пісьменнікаў.

Між іншым, стала традыцыяй арганізоўваць паэтычныя чытанні, кніжныя фестывалі менавіта ў парку. Ужо прайшоў фестываль дзіцячай кнігі. У СПБ мяркуюць, што ў парку будучы ладзіцца і іншыя мерапрыемствы.

Мікола БЕРЛЕЖ

конкурсы

Агульны лёс

Міжнародны гісторыка-культурны конкурс з такой назвай абвешчаны Інстытутам моў і культур імя Льва Талстога (г. Масква) і праводзіцца ў рамках міжнароднага праекта «Славянскі вянок: гістарычнае і культурнае адзінства славянскіх народаў».

Да ўдзелу запрашаюцца дзеці і моладзь у дзвюх узроставых катэгорыях: 13—17 і 18—25 гадоў. Конкурс праводзіцца на рускай мове ў намінацыях: «Гісторыя маёй сям'і ў гады Вялікай Айчыннай вайны», «Экскурсія па месцах баявой славы», «Адлюстраванне ў мастацтве падзвігу майго народа ў Вялікай Айчыннай вайне», «Абарона гістарычнай памяці і сімвалаў перамогі».

Адзін канкурсант можа падаць толькі адну работу ў пісьмовай форме або ў відэафармаце. Пісьмовыя работы, якія нідзе раней не друкаваліся і не размяшчаліся ў Інтэрнеце, прадстаўляюцца ў электронным выглядзе ў жанры завочнай экскурсіі, эсэ, нарыса, пуцявых нататак, апавядання або рэцэнзіі па тэме конкурсу. Відэаролікі працягласцю ад 12 да 25 хвілін павінны быць выкананыя ясна, відэа 16:9. Неабходна інфармацыйная застаўка з указаннем назвы конкурсу і канкурсанта. Прысутнасць аўтара відэасюжэта ў кадры абавязковая.

Заяўкі на ўдзел у конкурсе і конкурсныя работы накіроўваюцца на электронную пошту study_inst@mail.ru да 20 лістапада 2022 года.

Тэлефон для даведак у Беларусі: 8-033-642-79-95.

Наталья КАНДРАШУК

форум

Выхаванне ў кніжніцы

Напрыканцы кастрычніка ў Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы горада Мінска адбыўся міжнародны семінар «Бібліятэкі і сям'я: сучасныя тэндэнцыі ў фарміраванні культуры чытання».

Сямейнае чытанне — спосаб зносін паміж бацькамі і дзецьмі, метад выхавання і цікавае баўленне часу, гэта самы эфектыўны спосаб далучэння дзіцяці да свету літаратуры. Прадстаўнікі бібліятэк розных краін у анлайн-фармаце падзяліліся напрацоўкамі з калегамі і распавялі аб праектах, якія ажыццяўляюць. Падтрымка сямейнага чытання, партнёрскія праекты па папулярызацыі чытання і адукацыі, роля кнігі ў выхаванні дзяцей, крэатыўныя ідэі па прасоўванні выданняў для маленькага чытача — тэмы, якія хвалююць не толькі бібліятэкараў па ўсім свеце. На семінары была прадстаўлена і кніжная прадукцыя Выдавецкага дома «Звязда», праводзіліся акцыі, а многія ўдзельнікі атрымалі падарункі.

Анастасія КАВАЛЬЧУК

памяць

Ён прыдумваў казкі

Маленькія чытачы Беларусі добра ведаюць імя паэта і празаіка Івана Муравейкі, які многія свае творы адрасаваў менавіта хлопчыкам і дзяўчынкам. Зусім нядаўна імя Івана Муравейкі прысвоена Любанскай раённай бібліятэцы. Таксама Любанскі раённы савет дэпутатаў прыняў рашэнне і аб прысваенні імя паэта-земляка сярэдняй школе ў вёсцы Таль Любанскага раёна.

Нарадзіўся паэт 21 кастрычніка 1921 года ў вёсцы Таль Любанскага раёна на Міншчыне. Пасля заканчэння Любанскай сярэдняй школы паступіў у Мінскі Камуністычны інстытут журналістыкі. У канцы 1941 года быў прызваны ў Чырвоную Армію. У гады Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічаў у баях на Заходнім, Данскім, 3-м Украінскім і 1-м Беларускам франтах. Пасля Перамогі яшчэ некаторы час служыў у складзе Цэнтральнай групы войскаў. У 1948—1962 гг. працаваў адказным сакратаром і рэдактарам любанскай раённай газеты «Кліч Радзімы».

прэзентацыя

Героі — госці вечарыны

10 лістапада 2022 года ў 17 гадзін у ДOME літаратара ў Мінску адбудзецца вечар-прэзентацыя кнігі Зіновія Прыгодзіча «Созидатели».

Дакладней, гэта вынік вялікага творчага праекта, які вядомы пісьменнік, публіцыст, журналіст Зіновій Прыгодзіч ажыццяўляў працяглы час з тым, каб прадставіць постаці знакамітых людзей. Найлепшым для таго жанрам ён абраў інтэрв'ю, значна пашырыўшы яго традыцыйную інфармацыйную форму гутаркамі-нарысамі, гутаркамі-партрэтамі. Кніга «Созидатели» — трэцяя ў творчым праекце Зіновія Прыгодзіча. Кожнага з васьмі яе герояў яднае адна высокая ўзнагарода — яны лаўрэаты прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва. Падчас прэзентацыі мяркуецца сустрэча з мастацкім кіраўніком Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, сусветна вядомым харэографам,

з нагоды

«О, Беларусь, ты сэрца і душа!»

3—4 лістапада ў краіне праходзяць фінальныя юбілейныя ўрачыстасці ў знак 140-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.

3 лістапада а палове дзясятай гадзіны раніцы пачалася цырымонія ўскладання кветак да помніка Якубу Коласу ў сталіцы на плошчы, якая носіць імя народнага песняра. А ў 12.00—12.30 у Стоўбцах па вуліцы Цэнтральная адбылася ўрачыстая цырымонія адкрыцця помніка Якубу Коласу. Затым ўдзельнікі свята наведаліся ў мемарыяльную сядзібу «Акінчыцы». Гасцей сустрэў калектыў народнай творчасці. Мясцовыя рамеснікі наладзілі выстаўку-продаж твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. А ў інтэрактыўнай зоне адбылася інсцэніроўка ўрыўка з паэмы Якуба Коласа «Новая зямля» — «Раніца ў нядзельку».

Наступная частка свята — у мемарыяльнай сядзібе «Альбучь». Увазе гасцей прадставілі часовую экспазіцыю «Хатка знахаркі», дзе можна было паспытаць гарбату з лекавых зёлак і даведацца пра спосабы лекавання ў сям'і Міцкевічаў. А рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне «Беларускія пчалары» пазнаёміла з часовай экспазіцыяй «Пчаларства і рыбалоўства». А 15-й гадзіне ўдзельнікі свята сустрэліся ў мемарыяльнай сядзібе «Смольня». У цэнтры канцэртнай праграмы — выступленне народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Таццяны Мархель «Беларусь. Дыдактыка», чытанне вершаў Якуба Коласа ў выкананні акцёра, рэжысёра радыёспектакляў Алега Вінярскага. А завершылася турнэ па мисцінах аўтара «Новай зямлі» сустрэчай у коласавскай сядзібе «Ласток». Вечарам, а 19-й гадзіне, у вялікай канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай ордэна Працоўнага Чырвонага

Фота Кастуся Дробава.

Таццяна Швед і Алена Стэльмах падчас мерапрыемства.

Вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве. У 1964 годзе вярнуўся на працу ў любанскую раённую газету. Друкавацца з вершамі Іван Муравейка пачаў яшчэ школьнікам — у 1936 годзе ў газеце «Піянер Беларусі». У 1953 годзе дзіцячага пісьменніка прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР. Іван Муравейка — аўтар кніг «Песня над палямі» (1955), «Вось якія мы» (1958), «Дружная сямейка» (1961), «Сем колераў вясёлкі» (1965), «Лясное возера» (1970), «Дуб і дубок» (1977), «Няхай сонца не заходзіць» (1981), «Я прыдумаў казку» (1985), «Вадзіца з крыніцы» (2006), «Была вайна» (2009), «Я — Іван з Беларусі» (2010, 2014), «Растуць дзеці» (2011)... Сярод баявых і працоўных узнагарод пісьменніка — ордэны Айчыннай вайны I ступені (двойчы) і II ступені, ордэн Чырвонай Зоркі, медаль Францыска Скарыны, іншыя дзяржаўныя ўзнагароды. Іван Муравейка — заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, ганаровы грамадзянін горада Любані.

Раман СЭРВАЧ

народным артыстам СССР Валянцінам Елізар'евым, з народным артыстам Беларусі, папулярным акцёрам Уладзімірам Гасцюхіным, з народным мастаком Беларусі, вядомым скульптарам Уладзімірам Слабодчыкавым, з заслужаным дзеячам мастацтваў Беларусі, аўтарам шматлікіх хітоў Алегам Елісеенкавым, з патрыярхам беларускай кінадакументалістыкі, народным артыстам Беларусі Анаголем Алаем. Прадстаўляць гасцей прэзентацыі бярэцца сам аўтар. Акрамя таго, і калегі-пісьменнікі рыхтуюць прыгожую мастацкую афарбоўку вечарыны. Варта сказаць, што да яе ўдзельнікаў далучацца паэты Іна Фралова, Таццяна Атрошанка, Рагнед Малахоўскі. Прыняць удзел у вечарыне запрошаны і народны артыст Беларусі Эдуард Ханок, галоўную ролю якому Зіновій Прыгодзіч абячае ў прадаўжэнні свайго праекта «Созидатели».

Алена СТЭЛЬМАХ

Сцяга філармоніі пачаўся святочны канцэрт «Мой родны кут». Гасцей сустракала часовая экспазіцыя «Якуб Колас — дэпутат». 4 лістапада ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа ў Мінску праходзіць XXXVI Міжнародная навуковая канферэнцыя «Каласавіны», якая сабрала разам даследчыкаў жыцця і творчасці народнага песняра з розных навуковых, навукова-асветніцкіх устаноў краіны. Урачыста адкрываецца ў музеі і часовая экспазіцыя «Інскрыпты Якуба Коласа», якая раскажа пра некаторыя невядомыя факты з жыцця песняра. А 16-й гадзіне — урачысты вечар да 140-годдзя народнага паэта «...І да сонца коласам узняцца, гімнам несмяротным аб жыцці» ў Беларускай дзяржаўнай педагагічнай універсітэце імя Максіма Танка, падрыхтаваны народным літаратурным тэатрам «Жывое слова».

Кастусь ЛАДУЦЬКА

«ЛіМ»-люстэрка

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Калумбія Мікалай Аўсянка ўзяў удзел у сустрэчы першага намесніка міністра культуры Беларусі Валерыя Грамады і намесніка міністра культуры Калумбіі Хорхе Зора. Як паведамляе БелТА, бакі прадметна абмеркавалі перспектывы міжведамаснага супрацоўніцтва. У прыватнасці, абазначана ўзаемная зацікаўленасць у арганізацыі дзён культуры Беларусі і Калумбіі, а таксама правядзенні розных анлайн-мерапрыемстваў. На сустрэчы разгледжаны і магчымасці Беларусі і Калумбіі для ўзаемадзеяння кінастудый, вышэйшых навучальных устаноў. Размова ішла таксама аб арганізацыі гастролей беларускіх артыстаў у Калумбіі. Старшыня Беларускага саюза кінематаграфістаў Віктар Васільеў стане старшынёй журы конкурсу ігравога кіно XVI Міжнароднага фестывалю «Рускае замежжа-2022», які пройдзе ў Маскве. «Фестываль напрамую звязаны з пытаннямі праваслаўя, філасофіі і рускай культуры, — цытуе «СБ. Беларусь сегодня» Віктара Васільева. — Гэта першы і адзіны ў свеце кінаагляд, прысвечаны трыумфу і трагедыі расійскага выгнання і жыцця рускіх замежных абшчын. Для мяне вялікі гонар і радасць удзельнічаць у ім». Сёлета форум «Рускае замежжа» пройдзе з 7 да 14 лістапада і будзе прысвечаны 100-годдзю заканчэння Грамадзянскай вайны ў Расіі. У рэтраспектыве юбілейных паказаў прысутнічаюць такія даты, як 100-годдзе «Філасофскага парахода» і 90-годдзе з дня нараджэння Андрэя Таркоўскага. Месцам правядзення кінафоруму традыцыйна з'яўляецца Дом рускага замежжа імя Аляксандра Салжаніцына. Бясплатны доступ да тэкстаў з кароткага спіса 17-га сезона расійскай Нацыянальнай літаратурнай прэміі «Большая книга» адкрыўся для карыстальнікаў кніжнага сэрвісу «Литрес». Народнае галасаванне, якое вызначыць тры найлепшыя літаратурныя творы года, завершыцца 1 снежня. Лаўрэаты «Большой книги» стануць вядомы 8 снежня на ўрачыстай цырымоніі ў ДOME Пашкова. Сярод кніг-намінантаў — «Саша, прывітанне!» Дзмітрыя Данілава, «Эшалам на Самарканд» Гузель Яхінай, «Імя Розанава» Аляксея Варламава, «Сапраўдная гісторыя Ганны Карэнінай» Паўла Басінскага, «Парыжскія хлопчыкі ў сталінскай Маскве» Сяргея Белякова. Прэмія «Большая книга» была заснавана ў 2005 годзе. Яна ўручаецца за найлепшыя празаічны твор на рускай мове. У шорт-ліст уваходзяць 8—15 работ з доўгага спіса. Лаўрэатамі прэміі ў розныя гады становіліся Данііл Гранін, Леанід Юзафовіч, Яўгеній Вадалазкін, Гузель Яхіна і іншыя аўтары. Прэмія дакументальнага фільма Любові Аркус «Балабанаў. Званіца. Рэквіем» адбылася ў Санкт-Пецярбургу, інфармуе «ИТАР-ТАСС». Паказ прайшоў у рамках XXXII Міжнароднага кінафестывалю «Пасланне да чалавека». Дадзены праект — трэцяя поўнамэтражная дакументальная карціна Любові Аркус. Рэжысёр адзначае, што большая частка стужкі прысвечана здымкам апошняга фільма Аляксея Балабанава «Я таксама хачу» (2012), бо першапачаткова стваралася як хроніка вытворчасці гэтай карціны. Праца над фільмам «Балабанаў. Званіца. Рэквіем» вялася з дазволу галоўнага героя і пры яго непасрэдным удзеле. Здымкі працягнуліся і пасля смерці знакамітага рэжысёра. Іспанскі даследчык Хасэ Кабельё Нуньес знайшоў у севільскіх архівах 30 дакументаў, якія паведамляюць новыя падрабязнасці пра жыццё знакамітага іспанскага пісьменніка Мігеля дэ Сервантэса. Дакументы ахопліваюць перыяд з 1585 да 1600 года і расказваюць пра жыхароў Севільі, якія падтрымлівалі камерцыйныя або сяброўскія адносіны з Сервантэсам. Паводле слоў Нуньеса, большая частка дакументаў, у двух з якіх напрамую ўказваецца імя аўтара «Дон Кіхота», — гэта плацежныя пісьмы, звязаныя з пакупкай пшаніцы, мукі і галет. «Падобныя звесткі ўяўляюць асаблівую цікавасць для біёграфістаў Сервантэса», — заявіў даследчык. Галоўны прыз Такійскага міжнароднага кінафестывалю атрымаў фільм «Драпежнікі» іспанскага рэжысёра Радрыга Сарагоена. «Гэта выдатнае кіно, якое з'яўляецца адначасова псіхалагічным трылерам, гісторыяй кахання, што глыбока кранае, і шматузроўневым разважаннем на тэму класавага падзелу і ксенафобіі. Гэта сапраўды шэдэўр кіно», — адзначыла старшыня журы рэжысёр Джулі Тэймар. За «Драпежнікаў» Радрыга Сарагоен ўдастоены і прэміі за найлепшую рэжысёрскую работу. Прыз сімпатый глядачоў атрымала карціна «Каля акна», знятая японскім рэжысёрам Рыкія Імаідзумі. Спецыяльнага прыза журы ўдастоена карціна «Трэцяя сусветная» іранскага рэжысёра Хоўмана Седзі. У конкурсную праграму фестывалю ўвайшлі 15 фільмаў, знятых рэжысёрамі з некалькіх краін, уключаючы Іспанію, Туніс і Францыю, удакладняе RIA «Новости».

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Маладосць, што назаўсёды ў душы

Атмасфера ўтульнасці, душэўнасці і цеплыні панавала на творчым вечары, прысвечаным 85-гадоваму юбілею народнага пісьменніка Беларусі Мікалая Чаргінца. Урачыстасць адбылася ў канферэнц-зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Павіншаваць літаратара, грамадскага дзеяча, палітыка, ганаровага старшыню Саюза пісьменнікаў Беларусі прыйшлі шматлікія госці: прадстаўнікі органаў дзяржаўнага кіравання, грамадскіх арганізацый, калегі па пярэ, артысты, музыканты, мастакі, таварышы па службе, сябры, родныя і блізкія. Многім з іх у свой час пісьменнік дапамог справай ці карыснай парадай, кагосьці падтрымаў добрым словам, для іншых быў прыкладам мужнасці, духоўным і маральным арыенцірам у плане адносін да працы і да людзей.

Святочны настрой вечарыны панавал ад увахода, дзе гасцей цёпла віталі арганізатары. Усе, хто жадаў атрымаць аўтограф народнага пісьменніка, мелі такую мажлівасць: у холе прадаваліся прыгожа аформленыя выданні Мікалая Чаргінца, што пабачылі свет на працягу некалькіх апошніх гадоў.

Дзейнасць Мікалая Іванавіча звязана з цэлай эпохай: ён узначальваў Пастаянную камісію Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы, адзінаццаць гадоў прадстаўляў інтарэсы нашай краіны ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, быў ініцыятарам стварэння грамадскага аб'яднання «Саюз пісьменнікаў Беларусі», заўжды знаходзіўся ў гущы падзей, вызначыўся ў знешнепалітычнай дзейнасці Беларусі, асабліва там, дзе былі патрэбны досвед, мудрасць, уважлівасць; мае шматлікія ўзнагароды за сваю дзейнасць — медалі і ордэны. Пра гэта згадвалі тыя, хто выходзіў на сцэну прывітаць юбіляра.

Першым віншаваннем, адрасаваным Мікалаю Чаргінцу, былі словы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі. Іх агучыў намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі:

— Ваша жыццё — яркі прыклад служэння свайму народу і Радзіме. Ваеннае ліхалецце, праца ў органах правапарадку, выкананне інтэрнацыянальнага абавязку ў Афганістане, удзел у стварэнні Саюза Беларусі і Расіі, — веці вялікага шляху, якія знайшлі адлюстраванне ў творчасці... Грамадзянская пазіцыя і аўтарытэт дазволілі вам захаваць і развіваць пісьменніцкую арганізацыю, якую вы ўзначальвалі больш за 15 гадоў. Упэўнены, што вы і надалей як ганаровы старшыня СПБ і сустаршыня Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы працягнуце работу па кансалідацыі грамадства на аснове патрыятызму, адзінства і згоды, — значылася ў адрасе на імя народнага пісьменніка.

Ігар Бузоўскі распавёў, што яго натхняла за гады супрацоўніцтва з юбілярам, разважаў пра тое, што гэта каласальная радасць — працаваць побач з чалавекам,

які жыў у нашай краіне ў той час, калі змяняліся эпохі: спачатку ў Савецкім Саюзе, а потым і ў Рэспубліцы Беларусь; які ведае, што такое крывавае вайна — вайна, якая правярае «на зуб» чалавека і творчы асяродак.

— Вы з'яўляецеся для мяне настаўнікам, як і для ўсіх патрыётаў, якія хочуць зрабіць для Беларусі толькі пазітыўнае — тое, што дазваляе рухацца наперад, — значыў намеснік міністра інфармацыі.

Урыўкі з твораў Мікалая Чаргінца прагучалі ў выкананні заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь Андрэя Душачкіна, народнай артысткі Рэспублікі Беларусь Марыі Захарэвіч. Пры дапамозе медыясродкаў на вялікім экране прысутным дэманстравалі знятыя на чорна-белую стужку кадры са спартыўнай і службовай біяграфіі Мікалая Чаргінца, гучалі расповеды яго калег пра якасці характару, дзякуючы якім гэты неардынарны чалавек змог дасягнуць вялікіх поспехаў у самарэалізацыі.

Прыехала павіншаваць народнага пісьменніка і Наталля Гагарына, пляменніца першага касманаўта. Яна расказала гісторыю цёплага сяброўства, заснаванага на дапамозе і ўзаемавыручцы, што звязвае сям'і яе бабулі Ганны Цімафееўны Гагарынай і Мікалая Чаргінца.

Віншаванні і пажаданні непахіснасці на духоўным шляху былі выказаны ад імя Мітрапаліта Мінскага і Заслаўскага, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі Веніяміна. Словы ўдзячнасці ад творчай арганізацыі, уласнае перакананне ў правільнасці абранага народным пісьменнікам шляху і гатоўнасці ісці за слынным папярэднікам агучыў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Карлюкевіч.

Здольнасць жартавалі, бадай, — найлепшае сведчанне таго, што чалавек, колькі б ні было яму га-

доў, застаецца малады душой. Так, народны пісьменнік бесперапынна адказваў жартамі і самаіроніяй на згадванне яго асаблівых заслуг і высокіх дасягненняў. Пасля пажаданняў Андрэя Каралёва, рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (гэтую навучальную ўстанову М. Чаргінца скончыў у 1969 годзе), глыбокай творчай самарэфлексіі і ў будучыні літаратар агучыў жаданне ізноў быць прынятым у шэрагі студэнтаў універсітэта, каб павучыцца яшчэ.

Прагучалі віншаванні і з іншых краін: добрыя пажаданні Мікалаю Чаргінцу выказвалі кіраўнікі дыпламатычнага корпуса краін СНД у Рэспубліцы Беларусь, прадстаўнікі пасольстваў Арменіі, Венесуэлы, Палесціны, Расіі, Сербіі, Кітая ў Рэспубліцы Беларусь. Своеасаблівы настрой урачыстасці і ў той жа час нязмушанасці стваралі песні на словы юбіляра і іншых айчынных літаратараў у выкананні народных артыстаў Уладзіміра Правалінскага і Эдуарда Ханка, заслужаных артыстаў Рэспублікі Беларусь Ірыны Дарафеевай і Аляксандра Саладухі, ансамбля «Свята» і паэта-песенніка Алега Жукава.

Безупынна адкрываючы талент

У год Гістарычнай памяці святкаванне 140-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры, народнага паэта Беларусі Якуба Коласа стала знакавай падзеяй у культурным жыцці Рэспублікі Беларусь. Святочныя мерапрыемствы ў гонар Песняра праходзяць па ўсёй краіне. Культурна-адукацыйная акцыя «Аб'ядналі матэрыялы з фондаў музея і прыватнага архіва нашчадкаў паэта, сталі знакавымі вехамі дзейнасці музея».

Якуб Колас. 1946-1947 гг.

з фондаў музея Песняра. Ажыццявіўся і шэраг сумесных выставачных праектаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі, Дзяржаўным літаратурным музеем Янкі Купалы, Дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Мінскім абласным краязнаўчым музеем ў Маладзечне. Выставачныя праекты, прысвечаныя 140-годдзю з дня нараджэння пісьменніка, атрымлівалі пазітыўныя водгукі наведвальнікаў. Спадзяёмся, юбілейная выстаўка не стане выключэннем.

Сёння часовая экспазіцыя «Ад усяго сэрца, ад усёй душы: інскрыпты Якуба Коласа на кнігах» адкрываецца ў сталічным музеі Песняра.

Там можна ўбачыць рэдкія выданні кніг з аўтографамі Якуба Коласа. Кожнае прадстаўленае выданне ўнікальнае і непаўторнае, бо памятае цеплыню рук паэта, захоўвае рукапісны аўтограф аўтара.

Паэт з задавальненнем дарыў свае творы людзям са свайго акружэння. Сярод уладальнікаў кніг — родныя і блізкія паэта, яго знаёмыя і сябры, былыя вучні, навукоўцы, дактары, паэты і пісьменнікі, грамадскія і дзяржаўныя дзеячы. Кожная кніга адкрывае перад намі гісторыю знаёмства, сяброўства і стасункаў паэта з рознымі людзьмі. Паэт падарыў выданні з рукапіснымі прысвечэннямі і шэрагу ўстаноў па ўсёй краіне.

У юбілейны год Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа ажыццявіў шэраг выставачных праектаў, рознабакова паказваючы асобу класіка беларускай літаратуры і адкрываючы таямніцы сваіх фондаў. У музеі і за яго межамі прайшлі выстаўкі жывапісных і графічных партрэтаў Песняра, асабліваю цікавасць выклікалі мастацкія работы, напісаныя пры жыцці пісьменніка. Часовая экспазіцыя «Якуб Колас — дэпутат», якая ўпершыню была прадстаўлена на дзявятай сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, пазнаёміла з дзейнасцю Канстанціна Міхайлавіча Міцкевіча на пасадзе дэпутата Вярхоўнага Савета БССР і СССР.

Аўтографы Якуба Коласа былі надрукаваны ў 20 томе збору твораў паэта ў асобным раздзеле. На выстаўцы прадстаўлены ў тым ліку і кнігі з інскрыптамі, якія раней былі невядомы даследчыкам Коласавай спадчыны.

У 1939 годзе Якуб Колас падпісаў зборнік «Избранные произведения»

Максіму Танку: «Міламу Максіму Танку на памяць. Якуб Колас. 11.XI.1939 г.». Кніга захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. Аўтограф класіка не быў надрукаваны ў раздзеле «Інскрыпты» збору твораў пісьменніка.

17 верасня 1939 года тэрыторыя Заходняй Беларусі была далучана да БССР. У кастрычніку 1939 года Якуб Колас разам з Янкам Купалам і іншымі беларускімі пісьменнікамі выязджае ў Беласток для правядзення творчых вечароў і ўдзелу ў падрыхтоўцы да выбараў у Народны сход. У Беластоку разам з Янкам Купалам піша зварот да пісьменнікаў Заходняй Беларусі: «Сягоння мы — адна сям'я свабодных народаў усёй Беларускай краіны... Мы заклікаем вас у нашу вольную сям'ю песняроў і пісьменнікаў. Мы шчыра падаем вам руку братняй дапамогі. Адгукніцеся на наш голас».

У лісце да сябра і перакладчыка Сяргея Гарадзецкага ад 16 кастрычніка 1939 года паэт дзяліўся ўражаннем ад паездкі ў Заходнюю Беларусь, ад сустрэч з калегамі па пяры: «Разыскалі некаторых поэтов: Максима Танка, Василька, Машару, Арсеньеву. Самый даровитый — это Танк. Он поэт огромного дарования».

З творами Максіма Танка Якуб Колас пазнаёміўся ў 1936 годзе, калі малады паэт даслаў класіку свой першы зборнік «На этапах», складзены з вершаў, напісаных у няволі. Зборнік польская цензура канфіскавала на другі дзень пасля яго выхаду ў друку. Максім Танк успамінаў: «Два экзэмпляры я схапіў з друкарні і хутчэй занёс на пошту і выслаў на адрас акадэміі, у Мінск, Купалу і Коласу...» Малодшы сын Якуба Коласа Міхась Міцкевіч прыгадваў, што, уважліва прачытаўшы кнігу, бацька сказаў: «Гэта сапраўдны сын беларускай зямлі!»

Пазней, у аб'яднанай Беларусі, пісьменнікі разам удзельнічалі ў розных сходах, з'ездах, нарадах. Сустрэчы перараслі ў шчырае сяброўства. Максім Танк заўсёды быў жаданым гасцем у доме Коласа. Падчас адной з такіх сустрэч і была падаравана кніга.

У часовай экспазіцыі «Ад усяго сэрца, ад усёй душы: інскрыпты Якуба Коласа на кнігах» прадстаўлены і выданні з аўтографамі паэта, якія ён перадаў у дар розным установам краіны — бібліятэцы імя Янкі Купалы вёскі Вялікая Краютка, Слонімскай раённай бібліятэцы, якая носіць імя паэта з 1944 года, бібліятэцы Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, бібліятэцы Акадэміі навук. Але ёсць і тыя, што прадстаўлены ўпершыню.

Кнігі з дарчымі надпісамі Якуба Коласа адшукаліся ў Гродзенскім дзяржаўным гісторыка-археалагічным музеі. У 1946 годзе дырэктар музея Вольга Разенталь звярнулася да паэта з просьбай даслаць матэрыялы для літаратурнай экспазіцыі: «Уважаемый Константин Михайлович! Гродненский Государственный историко-археологический музей организывает отдел истории белорусской литературы, где Ваше творчество, как величайшего писателя белорусского народа, должно занять центральное место. Исходя из этого

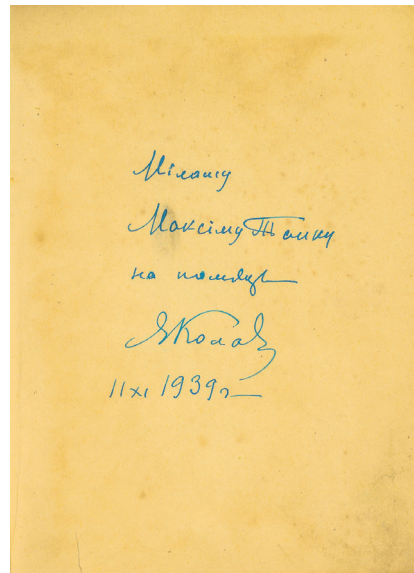
мы просим Вас дать нам в музей всё то, что по Вашему мнению будет показывать и рассказывать зрителю о Вашей большой литературной деятельности». Якуб Колас адгукнуўся на зварот, даслаў у дар музею дзве кнігі. Яго «Паэмы» і «Вершы», якія выйшлі ў Мінску ў 1946 годзе, захоўваюць аднолькавыя надпісы: «Гродзенскаму музею. Якуб Колас. 16. IV. 1947 г.». Аўтографы друкуюцца ўпершыню.

Праект «Ад усяго сэрца, ад усёй душы: інскрыпты Якуба Коласа на кнігах» ажыццяўляўся ў музеі Песняра на працягу 2022 года. Кожны месяц

Якуб Колас, Максім Танк, Пятрусь Броўка ў перарыве на III сесіі Вярхоўнага Савета БССР 4-га склікання. Мінск, 1956 г.

супрацоўнікі музея знаёмілі наведвальнікаў з рэдкімі выданнямі калекцыі «Кнігі з інскрыптамі Якуба Коласа», якая налічвае 93 адзінкі захоўвання. Фіналам праекта, што атрымаў падтрымку спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, стала юбілейная выстаўка. 16 новых інскрыптаў класіка, якія раней не былі вядомы коласазнаўцам, выявілі на працягу юбілейнага

Аўтограф Якуба Коласа М. Танку.

года. Кожная новая знойдзеная кніга мае сваю непаўторную гісторыю, распавядае пра малавядомыя факты з жыцця класіка, а таксама актуалізуе цікавасць да спадчыны класіка беларускай літаратуры. Непераўздыдзены мастак слова, якім з'яўляецца Якуб Колас, варты таго, каб яго чыталі і перачытвалі, кожны раз адкрываючы характасто яго твораў па-новаму і захапляючыся майстэрствам таленту.

Васіліна МІЦКЕВІЧ
Фотаздымкі з фондаў
Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

Патрыятычны характар родных назваў

Выдадзеныя малым накладам, ды яшчэ ў рэгіёне (у дадзеным выпадку ў Мазыры), такія кнігі губляюцца, не заўсёды трапляюць у поле зроку. А між тым іх вартасці, навуковы грунт, спалучэнне тэарэтычнага досведу з практычным жыццём заслугоўваюць самай шырокай увагі. Як, напрыклад, і манаграфія Васіля Шура і Вольгі Слівец «Малая і вялікая радзіма ў анамастыконе пісьменнікаў», што пабачыла свет у 2019 годзе ў Мазыры. Выдавец — Мазырскі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна. Наклад — 100 экзэмпляраў.

У прадмове да выдання доктар філалагічных навук, прафесар кафедры беларускай і рускай філалогіі МДПУ імя І. П. Шамякіна Васіль Шур ужо на самым пачатку акрэслівае характар працы: «Практычна любы мастацкі тэкст не існуе без уласных імёнаў, якія, як вядома, у творах літаратуры выконваюць не толькі назывную (намінацыйную) функцыю. У мастацкім дыскурсе яны кваліфікуюцца як паэтонімы і выкарыстоўваюцца як выразныя сродкі адлюстравання рэчаіснасці, якія перадаюць нацыянальны каларыт, а таксама індывідуальна-аўтарскую адметнасць, узбагачаную традыцыямі і досвед літаратурнага анамастыкону папярэдніх часоў, спецыфікай літаратурнага жанру і нават канкрэтнага твора. Яны выяўляюць разнастайныя функцыі, важныя для асэнсавання акрэсленага ўспрымання мастацкага тэксту: пазнавальную, адрасную, ідэалагічную, сацыяльна-ацэначную, эмацыянальна-экспрэсіўную, кумуляцыйную і інш., якія ў канкрэтным творы могуць рэалізоўваць усе або некаторыя з названых уласцівасцей з большай або меншай ступенню выразнасці, адпаведнасці зместу мастацкага твора, аўтарскай ідэі». І яшчэ: «Літаратурныя онімы, апрача сваёй асноўнай, ідэнтыфікуючай (назывной) ролі, нярэдка валодаюць канатацыйным значэннем, выяўленне якога звычайна дасягаецца падрабязным аналізам шырокага кантэксту, фактамі творчай біяграфіі мастака слова, веданнем

жыццёвага лёсу прататыпаў яго літаратурных персанажаў, часам і глыбокім разуменнем літаратурнага працэсу ў перыяд стварэння мастацкага твора. У мове твораў пісьменнікаў паэтонімы — онімы рэальных гістарычных асоб, айконімы, іншыя анамастычныя адзінкі — падлягаюць «аўтарызацыі», перажываюць творчае асваенне, набываючы канатацыйныя прырашчэнні, падкрэсліваюць рэальнасць падзей, у якіх удзельнічалі асобы, носьбіты онімаў, вызначаюць плён іх працы, валодаюць павышанай асацыятыўнасцю, становяцца пэўнымі сімваламі, з'яўляюцца адным са сродкаў мастацкай вобразнасці, экспрэсіўнасці і інш».

Васіль Шур разглядае ў манаграфіі наступныя тэматычныя абсягі: «Малая радзіма ў творах Якуба Коласа»; «Малая радзіма ў творчасці Івана Мележа»; «Малая і вялікая радзіма ў анамастыконе твораў Івана Шамякіна»; «Малая радзіма ў творах Івана Навуменкі»; «Малая і вялікая радзіма ў анамастыконе твораў Фёдора Янкоўскага»; «Анамастыкон Мазырскага Палесся ў творах Уладзіміра Верамейчыка»; «Тураўшчына, Мазыршчына ў анамастыконе паэтычных твораў Галіны Дашкевіч». Вольга Слівец звяртаецца да іншых «мастацкіх планет»: «Анамастыкон Магілёўшчыны ў кантэксце творчасці Віктара Карамазова»; «Малая радзіма Гаўрылы Вашчанкі ў анамастыконе аповесці-біяграфіі Віктара Карамазова «Брама»; «Гідронімы малой радзімы як кампаненты мастацкай прасторы твораў Уладзіміра Караткевіча».

Выразна акрэсленыя тэмы сведчаць пра жаданне даследчыкаў стварыць красамоўны навукова-творчы, мовазнаўчы партрэт вядомых пісьменнікаў Беларусі, тым самым нагадаць чытачу, што адным з найгалоўнейшых

складнікаў іх мастацкіх здабыткаў з'яўляецца надзвычай чуйнае стаўленне да слова, якое нас акружае, — перададзены назвы, прозвішчы, да слова, якое становіцца люстэркам жыцця, а пісьменніку ў сваю чаргу дапамагае выбудаваць кампазіцыю, умацоўвае сюжэт. І, чытаючы артыкулы, якія склалі манаграфію, задумваешся: а сапраўды, ці адбыўся б Якуб Колас як

маштабны эпік, як улюбёны ў Айчыну лірык без захопленасці роднай ракой — Нёманам?! Відаць, пытанне хутэй рытарычнае... Якуб Колас да назвы Нёман звяртаўся 152 (!) разы, выкарыстоўваючы яе ў 29 паэтычных і праявічных творах. А што да творчасці Уладзіміра Караткевіча, то толькі ў адным яго нарысе «Зямля пад белымі крыламі» сустракаюцца 27 найменняў беларускіх рэк: Арэса, Бабёр, Буг, Бяроза, Бярэзіна, Вісла, Волма, Гарынь, Дзвіна, Дзясна, Дняпро, Дубровенка, Ловаць, Лоша, Мухавец, Нёман, Няміга, Палота, Піна, Піна, Прыпяць, Свіслач, Сервеч, Смердзь, Сож, Шчара, Ясельда. А ў паэтычных творах спіс пашыраецца. Ужывае Уладзімір Караткевіч і замежныя рэальныя гідронімы.

Манаграфія В. Шура і В. Слівец карысная не толькі вучоным-літаратурнаўцам, аспірантам, якія пракладваюць свае сцёжкі ў вялікую навуку. Праца мазырскіх рупліўцаў патрэбна і ў агульнаадукацыйнай школе. Даследаванне, несумненна, дапаможа настаўніку беларускай мовы і літаратуры болей шырока разгледзець мастацкія вартасці тых ці іншых паэтычных і праявічных твораў. «Малая і вялікая радзіма ў анамастыконе пісьменнікаў» — яшчэ і добры гісторыка-літаратурны, літаратурна-краязнаўчы ўрок патрыятычнага выхавання.

Кастусь ЛЕШНІЦА

Дым палыновы

Пра аварыю на АЭС у Чарнобылі напісана шмат. Але і сёння гэтую тэму не пакідаюць без увагі. Як перавярнулася жыццё людзей, якія былі далёка ад тых падзей? Пра гэта — і ў кнізе «Чарнобыльніку вечная горыч» — зборніку паэзіі і прозы, выпушчаным сёлетавым выдавецтвам «ЮрСаПрынт».

Сярод трыццаці дзевяці аўтараў — грамадзяне не толькі Беларусі, але і Расіі, Азербайджана, Літвы і Ізраіля. Некаторыя былі непасрэднымі сведкамі катастрофы 1986 года: Ніна Рыбік, Сяргей Бычкоўскі, Наталля Касцючэнка, Ніна Чарняк. Сярод іх — і Тамара Кавальчук, якой належыць ідэя стварэння зборніка. Выданне складаюць вершы, апавяданні, эсэ, дакументальныя замалёўкі.

Аварыя на ЧАЭС адбілася на жыцці многіх, падзяліла яго на «да» і «пасля» — у гэтым большасць пісьменнікаў сыходзяцца. Нават калі шкоднае выпраменьванне не закранула, уся гісторыя вакол падзеі спараджае розныя пачуцці. У першую чаргу боль за людзей, якіх, мабыць, аўтары і не ведалі. Героі апавяданняў, нават калі яны намаляваны ўяўленнем пісьменніка, — тыя, хто перажыў трагедыю. Хто быў падмануты, страціў свой дом, з'ехаў і не вярнуўся. У каго наступствы выбуху забралі сям'ю і блізкіх.

Асноўная ідэя — адказнасць: «Хочацца нагадаць людзям: веданне дае нам шанц выжыць. Многае... здарылася таму, што мы нічога не ведалі пра тую катастрофу, а тыя, хто абавязаны быў даць поўную і дакладную інфармацыю насельніцтву, злачынна прамалічылі». З разважаннямі Аляксандра Калесніка, празаіка з Расіі, нельга не пагадзіцца. У артыкуле «Чарнобыль. Што было і чаго чакаць» («Чарнобыль. Что было и чего ждать») ён аднаўляе падзеі красавіцкай ночы 1986 года

і расказвае пра тое, што адбывалася пасля. Параўноўвае з іншай, не менш трагічнай аварыяй на японскай Фукусіме. «Што ж, такая ўласцівасць чалавечага характару — вучыцца на сваіх памылках. А яшчэ горшая якасць — забыцца аб гэтых уроках». Аўтар у артыкуле задае шмат пытанняў, некаторыя з іх, на жаль, пакуль застаюцца без адказу. Але апошняе, амаль рытарычнае, тычыцца ўсяго ў сусвеце, не толькі Чарнобыля: «Калі мы навучымся жыць, не прыносячы горы і зла бліжняму?»

Многія апавяданні расказваюць, што адбывалася быццам «за кадрам». Кагосьці радыяцыя ўсё роўна знайшла і сапсавала здароўе або ўвогуле забрала назавсёды. У кожным апавяданні — асабістыя трагедыі, якія паасобку падаюцца на фоне магутнага выбуху і разбуранага чацвёртага блока, але разам збіраюцца ў вялікае бедства. Усё, што адбывалася, выклікае пякучае абурэнне: чаму ілюзію спакою паставілі вышэй за ўсё? Героіны апавядання «Размова з люстэркам» Настасі Нарэйкі разважае: «Чарнобыль — гэта выпрабаванне на трываласць, на дабро і зло, на шчырасць і фальш». Што ж, не ўсім дадзена было яго прайсці. Заставаліся толькі надзеі. Пра гэта «Казка для цябе» Таццяны Дземідовіч: «Прыдуманая крылы, белыя аблогі і казкі самотнага старога... Вось і ўсё, у што нам так хацелася верыць!»

Дарэчы, пра надзею. Ва ўступным артыкуле да зборніка Людміла Кебіч згадвае факт з навін: у Чарнобыль пачалі вяртацца птушкі. Здаецца, нічога асаблівага. Але не для гэтай атручанай зямлі. Шмат твораў, вершаў і апавяданняў у зборніку напоўнена марамі пра тую самую светлую будучыню. Акрамя горычы, павінна быць і нешта добрае. У гэтым — адна з першых патрэб чалавека.

Арына ПРАНКОВА

«Ах, горад-вёска, вёска-горад...»

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» сёлетавы пабачыла свет арыгінальная і надзвычай цікавая кніга «Як многа гавораць мне назвы такія». У яе ўвайшлі выбраныя вершы айчынных паэтаў пра беларускія гарады і вёскі.

Безумоўна, шмат давялося папрацаваць укладальніку зборніка Алесю Бадаку, таму што трэба было з многіх дзясяткаў, а то і соцень кніг, выдадзеных у розныя гады, выбраць творы, прысвечаныя пэўным населеным пунктам нашай краіны. Сярод аўтараў — прадстаўнікі самых розных літаратурных пакаленняў. Многія вершы зборніка даўно ўжо сталі класікай.

Адкрываецца выданне вершам Петруся Броўкі «Я вас аднолькава люблю...»:

*Мой горад Мінск сапраўдны волат,
Ды цягне ў вёску, на зямлю...
Ах, горад-вёска, вёска-горад,
Я вас аднолькава люблю.*

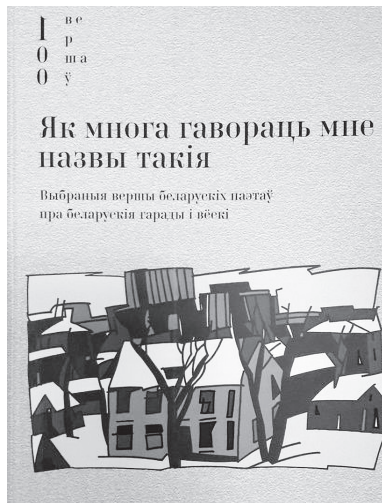
І завяршаецца кніга радкамі Аляксея Пысіна:

*«Усё вёска, і зноў жа пра тое», —
Хтось, можа, дакорам калыне...
Ёсць горад і вёска ў мяне,
Я зроду не быў сіратаю.
(«Сасна і кусты іван-чаю...»).*

Беларускім паэтам аднолькава дарагія як гарады, так і вёскі, як вялікія, так і самыя маленькія паселішчы, дзе жывуць добрыя і працавітыя людзі. Многія творы не толькі пра родныя мясціны пісьменнікаў, але і пра тыя, якія яны праславілі.

Сабраныя пад адной вокладкай 100 вершаў, прысвечаных нашым гарадам і вёскам, ствараюць своеасаблівую паэтычную карту Беларусі. Кніга цудоўна аформлена мастаком Міхаілам Дайлідавым.

Міхась СЛІВА

Наша мова — золата

Расказаць дзецям пра беларускую мову так, каб зацікавіць спазнаннем яе асноў, матываваць на вывучэнне — задача не з простых, тым больш цяпер, у эпоху кліпавага мыслення. Кніга Сяргея Зелянко пад назвай «Таямніцы беларускай мовы», якая нядаўна пабачыла свет у выдавецтве «Беларусь» у серыі «Вялікая энцыклапедыя маленькага прафесара», здольна прывабіць увагу дзіцяці ўжо з першых старонак.

Рознакаляровыя малюнкi, фотаздымкі сучасных мегаполісаў з іх хмарачосамі, ілюстрацыі слынных айчынных дакументаў ранейшых эпох, выявы знакамітасцей і захапляльныя прыродныя ландшафты, карціны мастакоў, крыжаванкі і заданні на замацаванне матэрыялу (з правільным іх выкананнем у канцы кожнага раздзела) — тое, што не дае расстацца з кнігай, якую хочацца разглядаць, чытаць, разгадваць.

Раздзелы ў выданні падаюцца ад простых да больш складаных: «Беларуская мова сярод моў свету», «Словы родныя няродныя: запазычаная лексіка», «Знаёмыя незнаёмыя: сакрэты літар», «Літары-пярэваратні: аканне і яканне», «Сціслы апавед пра сціплы знак: націск», «Словы-дзедкі і словы-дзеткі: гістарызмы і неалагізмы», «Адным словам не сказаць: безэквівалентная лексіка» і «Этыкет па-беларуску».

Імпануе, што аўтар прапануе звесткі з сусветнай гісторыі, расказвае пра паходжанне

моў, і беларускай у тым ліку, не абцяжарваючы складанымі для ўспрымання дзіцяці канструкцыямі і дэталямі, якія, магчыма, зацікавяць пазней. Асаблівасці слоў роднай мовы падаюцца ў параўнанні з украінскімі і рускімі, і такім чынам адразу відаць і падабенства, і адрозненні. Мінімальныя веды па гісторыі і геаграфіі, якія згадваюцца аўтарам між іншым, нязмушана, таксама будуць цікавымі для азнамлення альбо паўтарэння.

Далей дзецям прапануецца навучыцца адрозніваць запазычаныя словы. Прычым праз рознакаляровыя шрыфты ў тэксце гэта атрымліваецца наглядна і запамінальна. Ёсць на старонках выдання і правілы — яны пазначаны чырвонымі клічнікамі і рамкай, але гэта не штосьці новае, а тое, што ўдакладняе ўжо знаёмыя па школьных падручніках веды. Напрыклад: калі перад спалучэннем літар –у і –ум на канцы слоў стаіць галосная, насуперак агульнаму правілу нескладовае «ў» не пішацца.

Асабліва прыемна для юнага чытача будзе знайсці штосьці і асабіста пра сябе. Так, аўтар прыводзіць спісы запазычаных імёнаў, дзе адлюстраваны самыя распаўсюджаныя цяпер, і іх значэнні.

Не менш цікава распаўядае аўтар і пра паходжанне алфавіта, прычым суправаджаюць тэкст тыя выявы, што зазвычай не мільгаюць у навучальных дапаможніках, але пашыраюць і ўпарадкоўваюць уяўленне аб добра вядомым: азбука кірыліцы, старонкі «Буквара» Спірыдона Собаля, першага з выдадзеных на тэрыторыі сучаснай Беларусі, і Бібліі Францыска Скарыны, грэчаскі алфавіт. А знаёмыя з гісторыяй напісання лічбаў, дзіця мае ўсе шансы адчуць сябе даследчыкам, спрабуючы расшыфраваць даты з фрагментаў летапісаў альбо запісаць сучасныя дні старажытным спосабам.

«Наша мова — золата» — гэты сказ прапануецца расшыфраваць у адным з заданняў. Сцверджанне з’яўляецца і асноўнай ідэяй выдання: усе матэрыялы, ад першай да апошняй старонкі, неабвержна пераконваюць у гэтым. Кніга адрасавана ўсім, хто вывучае беларускую мову, цікавіцца яе гісторыяй і развіццём. Яна будзе карыснай і школьнікам для ўзбагачэння і ўдасканалвання ведаў па роднай мове, і настаўнікам для падрыхтоўкі заняткаў, і арганізатарам пазакласнай і пазашкольнай работы для правядзення тэматычных мерапрыемстваў, конкурсаў, віктарын, алімпіяд.

Таша ШПАКОЎСКАЯ

Гаварыць з дзіцём

Ствараць дзіцячыя кнігі — асаблівая форма мастацтва, якая патрабуе сваякай уважлівасці да дэталей, разумення дзіцячай псіхалогіі, цярплівасці і ўмення тлумачыць простымі словамі. У аўтара кнігі «Вясёлы калаўрот», якая нядаўна пабачыла свет у выдавецтве «Беларусь», паэта і празаіка Змітрака Марозава, атрымліваецца знайсці правільны тон для размовы з маленькім чытачом.

Выданне падзелена на сем раздзелаў, кожны з якіх прасвечаны асобнай тэме, а апошні — загадкай. Героі тут не толькі людзі, але і жывёлы, птушкі, расліны. Кожны са сваім характарам. Заяц — жарталівы гарэза, які любіць выхвальяцца перад іншымі і праз гэта трапляе ў недарэчныя сітуацыі.

... Сяду ў новы «мерседэс»,
Паімчу на ім праз лес
Дзя сяброўкі — напасткі,
Хай зайсдросіяць мне ваўкі!
Даўгавухі так спяшаўся,
Што з сасной пацалаваўся!...
Крочыць пеішу ён праз лес,
Бо не едзе «мерседэс»!

Вожыку падабаецца збіраць грыбы. Певень — упэўнены ў сабе спявак. Са-рока — гучная балаболка, а ластаўка — клапатлівая маці, у якой з гнязда выпаў сын. Многія вобразы вельмі знаёмыя, але сустракаюцца і тыя, якія не адпавядаюць чаканням чытачоў. Напрыклад, козлік упарты, як і ў большасці казак, але сама сітуацыя, у якую ён трапіў, дастаткова незвычайная. Ён лічыць, што яму не падыходзяць яго акуляры,

і менавіта таму не можа чытаць. Аднак на самай справе ён проста лянуецца, і акуляры тут ні прычым. Сітуацыі, у якія трапляюць звяры, напэўна, здараюцца з дзецьмі ў рэальным жыцці, а самі звяры нагадваюць чытачам іх сяброў, сваякоў і блізкіх.

У многіх творах аўтар вельмі дыдактычны. Напрыклад, верш «Горкі мёд» пра хлапчука, які захацеў паласавацца мёдам і залез у вулей, пачынаецца як адна са шкодных парад Рыгора Остэра, але настаўленне ад аўтара ў канцы верша мяняе яго тон з вясёлага на павучальны.

Могуць людзі і чмялі
Жыць у згодзе на зямлі.
Вось табе навука, братка,
Не чапай чмялінай хаткі.

Часта малодшым школьнікам падабаюцца вершы ў стылі Остэра. Аднак ім цікавыя і больш простыя вершы, у якіх галоўная сутнасць тлумачыцца проста. Дзе аўтар сам вызначае, што добра, а што дрэнна, паказвае наступствы кепскіх учынкаў. А вось у вершы «Маргарыта на лецішчы», наадварот, перад

чытачом паўстае прыкладная і паслухмяная дзяўчынка, гонар бацькоў. Аднак у рэальнасці складана знайсці дзіця, якое б пайшло паліваць градкі замест гульні ў з сябрамі.

У «Вясёлым калаўроце» ёсць месца і лёгкаму, сонечнаму гумару. Многія вершы прымусяць усміхнуцца не толькі дзіця, але і дарослага пры сумесным чытанні. У аўтара гэтых радкоў асабліваю ўсмешку выклікалі некалькі вершаў. Першы пра кошку, якая ўпарта не хацела вучыць чалавечую мову, і таму Янка-непасада вырашыў, што прасцей будзе яму вывучыць каціную. Другі — пра ягадніка Лёшу, які падчас шляху дадому з’ядае ўсю сабраную маліну, а маці кажа, што маліна, мабыць, яшчэ не выспела. Трэці — пра Мілу, якая не баялася кракадзіла, але пачала плакаць, калі ёй на нос сеў камар. І чацвёрты — пра Пётрыка, якому маці забараніла зазіраць у шафу, таму што там ляжыць пітон, а на самай справе хавала ад сына шакаладныя цукеркі:

Не знаходка — дзіўны клад,
Пётрык той знаходзіць рад.
Падыйшоў да маці ён:
Дзе яшчэ жыве пітон?

У гэтых гісторыях — сітуацыі, якія ў дзіцінстве адбываліся з кожным з нас і цяпер жывуць у нашых успамінах.

«Вясёлы Калаўрот» не быў бы такім прывабным без работ мастачкі Веранікі

Людзі азёрнай старонкі

Чарговая кніга журналіста і пісьменніка Паўла Жукава «Тут зямля такая», складзеная з аповяданняў і нарысаў, прысвечана любові да роднай старонкі — Мядзельшчыны. Творца доўгія гады тут працуе, прыкіпеў душою і сэрцам да гэтага краю. І як журналіст на старонках «Нарачанскай зары», і як аўтар мастацка-публіцыстычных кніг імкнецца наноў адкрыць малую радзіму.

З уступным словам выступае заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі Зіновій Прыгодзіч: «Не часта мы сустракаемся з такой суровай праўдай, якой напоўнены гэты нарыс. Да гонару аўтара ён змог ска-

заць пра пакручасты чалавечы лёс чэсна, аб’ектыўна, узважана. Застаецца толькі пагадзіцца з яго простаю і адначасова такой глыбокай высновай: калі на зямлю прыходзіць вайна, людзі могуць трапляць у розныя сітуацыі. Пры гэтым нярэдка ад іх мала што залежыць... Але галоўнае — заставацца чалавекам, патрыётам сваёй Айчыны.

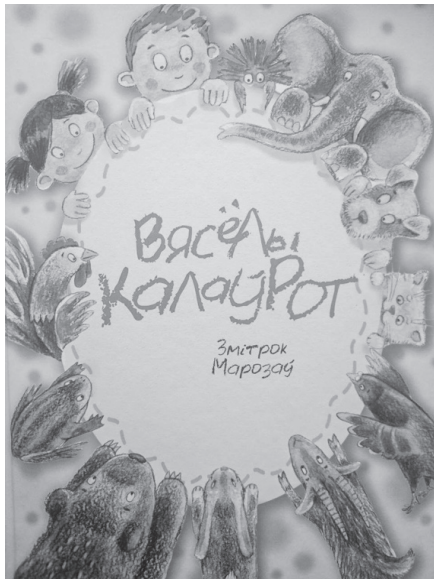
Гэтую выснову, гэты жыццёвы дэвіз можна прыкласці да ўсіх герояў новай кнігі Паўла Жукава».

Многія старонкі выдання — апавед пра шчырых рупліўцаў зямлі мядзельскай, людзей, якія ствараюць матэрыяльныя каштоўнасці, напаўняюць усебеларускую скарбніцу збожжам, малаком, іншымі здабыткамі вясковага гаспадарання, апавед пра людзей, якія працуюць у мядзельскіх, наarachанскіх санаторыях. Расказвае пра іх Павел Жукаў лёгка, нязмушана, з веданнем дэталей побыту, многіх жыццёвых калізій.

Чытаючы кнігу «Тут зямля такая», неўпрыкмет задумваешся, што такога характару публіцыстычных і мастацкіх твораў не хапае, не стае ў рэспубліканскім друку. З вышыні сталічных рэдакцыйных гмахоў часам не відаць жывога жыцця. А ў кнізе таленавітага публіцыста яно прысутнічае, прыцягвае, і менавіта яно прымусіла ўважа-ліва перагортваць старонкі, знаёміцца з рознымі героямі.

На мой погляд, такія кнігі павінны выходзіць і ў дзяржаўных кніжных выдавецтвах (зборнік Паўла Жукава накладам 220 экзэмпляраў пабачыў свет у Друкарскім доме «Вішнёўка»). Дарэчы, летась у агульных абсягах выдадзеных у краіне болей як дзевяці тысяч назваў кніг і брашур публіцыстыка займае ўсяго толькі каля 30 назваў... «Тут зямля такая» — адна з іх.

Мікола БЕРЛЕЖ

Фурусавай. Бо спачатку кнігу ацэньваюць па вокладцы, тым больш дзіцячую. Вераніка выбірае яркія колеры і не дадае шмат непатрэбных дэталей. Яе малюнкi дзяцей, раслін і жывёл мілыя і прыгожыя, і нават гародніна на гэтых карцінах ажывае. Парсучок мірна спіць, морква сябруе з бурокам, а патысон пераглядаецца з капустай.

«Вясёлы Калаўрот» — гэта гармонія тэкстаў і малюнкаў. Кніга будзе цікавай дзецям, якія захапляюцца чытаннем, а таксама іх бацькам. Яна агунае ў гумар і ўтульнасць, дорыць дзецям добры настрой і адказвае на многія пытанні, датычныя прыроды і навакольнага свету.

Валерыя ГАЎРУКОВІЧ

Калейдаскоп пісьменніцкай душы

Што акрыляе таленавітых творцаў? Незабыўныя падзеі, сустрэчы з калегамі па пярэды ўдзячнымі чытачамі, перамогі ў конкурсах, новыя выданні, абласныя і рэспубліканскія святы, арыгінальныя творчыя праекты...

Зусім хутка ў Брэсцкім абласным аддзяленні СПБ будзе выданы 35 нумар «Літагляду». У інфармацыйным бюлетэні прадстаўлены найбольш яркія мерапрыемствы, кніжныя навінкі і значныя публікацыі. У нашага калектыву ёсць мара — сабраць падшыўкі «Літагляду» ў адну вялікую каляровую кнігу і, сядзячы за агульным сталом, па-сямейнаму ўспамінаць усе нашы творчыя сцяжынкi, прыемныя імгненні, калі ўзніклі і ажыццяўляліся новыя ідэі, калі мы радаваліся поспехам адзін аднаго, выпраўляліся ў літаратурна-краязнаўчыя вандровкі, на святы ды

А Валеры Грышкавец сустракаў гасцей з Расіі ў Лапацінскай сельскай бібліятэцы-музеі імя Аляксандра Блока Пінскага раёна. У красавіку да Дня яднання Беларусі і Расіі адбыўся тэлемаст сяброўства паміж Брэсцкім абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі і Ульянаўскім рэгіянальным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Расіі.

Сёння цесна супрацоўнічаюць з літаратарамі з Расіі паэт, арганізатар рэспубліканскага фестывалю «Созвучье слов живых» Любоў Кресеўская, пісьменнік-фантаст, пераможца шматлікіх літаратурных конкурсаў Сяргей Белаяр,

У дар вучэбным установам, бібліятэкам у гэтым сезоне нашымі творцамі было перададзена некалькі соцен кніг. Публіцыст Аляксандр Юдзіцкі падчас прэзентацыі выстаўкі «Дзеці вайны — пісьменнікі Брэстчыны» падарыў свае кнігі супрацоўнікам Брэсцкай гарадской бібліятэкі імя А. С. Пушкіна, паэты і празаікі нашага аддзялення падтрымалі акцыю гарадской бібліятэкі ў Міжнародны дзень дарэння кніг і перадалі свае выданні ў абласную дзіцячую бібліятэку. У сценах гарадской бібліятэкі брэсцкія пісьменнікі прэзентавалі свае рэліквіі ў цікавым праекце «Пушкін-холл», а пасля «Павольных чытаньняў» паэмы Янкі Купалы «Яна і я», прымеркаваных да 140-годдзя класіка і Года гістарычнай памяці, перадалі ў дар дырэктару бібліятэкі-філіяла № 3 імя Янкі Купалы Людміле Буйніч буклет з вершамі-прывітаньнямі ад пісьменнікаў Брэстчыны.

Цікава, што работа брэсцкіх творцаў з моладдзю знаходзіць розныя формы. Так, Анатоль Бензярук быў сярод арганізатараў і вядучых інтэлектуальнай гульні «Мазгавы шторм», стваральнікі праекта «Зваротны адлік» (тэлеканал АНТ) на чале з рэжысёрам Уладзімірам Луцкім з дапамогай краязнаўцы Таццяны Канапацкай правялі кастынг сярод вучняў у вёсцы Лахва і горадзе Лунінцы для здымак фільма, прысвечанага 80-й гадавіне паўстання ў Лахвенскім гета. Запомніліся школьнікам новы праект Брэсцкай гарадской дзіцячай бібліятэкі «Экзамен для пісьменнікаў», гульні, віктарыны, майстар-класы, якія ладзіць кіраўнік літаратурнага клуба «Жарынка» Настасся Нарэйка.

Калі дзесяці кніг было прэзентавана ў гэтым годзе пісьменнікамі Брэстчыны. У выдавецкім доме «Беларуская навука» пабачыў свет фотальбом вядомага аграрыя Аляксея Скакуна «Люблю Беларусь». Яскравай падзеяй сталі выходы паэтычных зборнікаў Ірыны Морых «Спутник Время», Таццяны Шульгі «Попутного ветра», кнігі паэзіі і прозы Марыі Ляшук «Сквозь зимы и вёсны», рамана Зінаіды Дудзюк «Палляванне зграяй». Папоўнілі брэсцкую літаратурную «жытніцу» новымі цікавымі творами на старонках розных выданняў Расціслаў Бензярук, Любоў Дзікавіцкая, Ніна Гарагляд, Галіна Бабарыка, Вера Вакула, Надзея Парчук,

старонкамі альманаха Брэсцкага раёна «Астрамечаўскі рукапіс», рэдактарам якога з'яўляецца пісьменнік Аляксандр Валковіч.

Творчыя, лёгка і на пад'ём, крэатыўныя нашы маладыя пісьменнікі Аксана Валуі, Алена Папко, Настасся Нарэйка, Настасся Сміліна. Дарэчы, у маі найстарэйшы пісьменнік, пясняр Белавескай пушчы Фёдар Саевіч адзначыў сваё 90-годдзе. А сёння і яго ўнукі захапіліся творчай справай, выдаюць аўтарскія кнігі і з'яўляюцца частымі гасцямі нашага аддзялення.

Брэст знаходзіцца на перыферыі вобласці, але гэта не перашкаджае быць заўсёды на сувязі, дзяліцца творчымі набыткамі і планами. Прыемна, калі пісьменнікі з глыбінкі становяцца ўдзельнікамі тэлевізійных перадач. Пісьменнік, краязнаўца Веніямін Бычкоўскі жыве ў вёсцы Бабровічы Івацэвіцкага раёна, але да яго часта наведваюцца журналісты. З вялікай увагай ды павагай і літаратары, і журналісты ставяцца да мастака, пісьменніка Анатоля Галушкі з в. Магіліцы Івацэвіцкага раёна, цэнтрам прыцягнення нядаўна стала і вёска Хомічава, родам з якой пісьменнік-натураліст Васіль Жушма. Ён стаў героям перадачы «Палешукі».

У першым поўгоддзі намаганнямі Брэсцкага абласнога аддзялення было праведзена дзесяць конкурсаў. Мабыць, самым відовішчым і запамінальным з іх можна назваць штогадовы «Зорны спеў», на якім юныя чытальнікі дэкламуюць вершы пісьменнікаў-землякоў. З «Зорнага спеву» дзеці вырастаюць да «Жывой класікі». У гэтым годзе верш паэта з Пружаншчыны Міколы Антанюскага «Жыццёвая балада» ў выкананні юнага артыста Радзівона Дземянчука гучаў з галоўнай сцэны падчас адкрыцця Дня беларускага пісьменства.

Зусім нядаўна мы падвялі вынікі летніх творчых спаборніцтваў «Лісты на фронт...», «Маладая літаратурная крытыка...». Юныя пісьменнікі ўразілі сваёй шчырасцю, а студэнты і настаўнікі — удумлівым аналізам твораў сучасных аўтараў. У кастрычніку скончыўся прыём работ на абласны літаратурны конкурс «Духовная веліч» і паэтычны «Слёзы сясцёр Хатыні». Урачыстыя цырымоніі запланаваны на канец года, як і першы літаратурны фестываль «Берасцейскае шматгалоссе».

фестывалі. Але не: кропку ставіць рана! Наперадзе шмат новых творчых дарог! Наша бясконая кніга пісьменніцкіх спраў штодзённа папаўняецца цікавымі навінамі. Пра тое, чым жыла брэсцкая суполка ў гэтым годзе, мы з вялікім задавальненнем раскажам.

З пачатку 2022 года літаратары Брэсцкага абласнога аддзялення атрымалі звыш 20 узнагарод рознага ўзроўню ды падзяк ад арганізацый, з якімі супрацоўнічаюць пісьменнікі. Рэкардсменкай можна назваць Зінаіду Дудзюк. За мінулае паўгоддзе яна атрымала два Гранпры па выніках рэспубліканскіх конкурсаў «Папярковы Бусел-2021» і «Іван Шамякін. Сэрца на далоні». Зусім нядаўна нагрудны знак «1000 год гораду Брэсту» быў уручаны паэту Георгію Тамашэвічу. А Таццяна Канапацкая атрымала падзяку пракурора Лунінецкага раёна «За актыўнае садзейнічанне пры расследаванні крымінальнай справы аб генацыдзе насельніцтва Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны». Дарэчы намаганнямі Таццяны Васільеўны на Лунінецчыне праводзіцца безліч мерапрыемстваў, прысвечаных Году гістарычнай памяці. Менавіта па яе ініцыятыве была створана камісія па мемарыялізацыі творчай спадчыны Мікалая Калінковіча.

У гэтым сезоне можна назваць рэкорднай для Брэсцкага абласнога аддзялення і колькасць сустрэч, праведзеных з вайскоўцамі і пагранічнікамі. Каб падтрымаць пісьменніцкім словам абаронцаў Айчыны, паэты Таццяна Шульга, Наталля Кандрашук, празаікі Марыя Ляшук, Анатоль Брытун, Аляксандр Валковіч здзяйснялі паездкі на заставы Камянецкага, Столінскага, Пінскага, Маларыцкага, Брэсцкага раёнаў. Вялікую літаратурна-краязнаўчую працу на міжнародным узроўні праводзіць Анатоль Бензярук і Валеры Грышкавец. Так, у ліпені Анатоль Бензярук правёў экскурсію для прадстаўнікоў нямецкай грамадскай арганізацыі «Паміць дзеля будучыні», запрошанай у Беларусь старшынёй Брэсцкага гарвыканкама Аляксандрам Рагачуком, для дэлегацыі Задонскага муніцыпальнага раёна Ліпецкай вобласці (Расія) на чале з кіраўніком адміністрацыі Аляксеем Шчадровым.

кіраўнік кобрынскага літаратурнага клуба «ПоэтиКо» Наталля Кандрашук. Па запрашэнні Любові Кресеўскай брэсцкі офіс СПБ наведвалі расійскія пісьменнікі Аляксандрам Макаранкаў і Вольга Пуцілава. Галоўнымі тэмамі размовы сталі памяць аб Вялікай Айчыннай вайне і гістарычныя павязі паміж народамі Беларусі і Расіі. Пісьменнікі падарылі аддзяленню свае кнігі, музычныя дыскі. Наталля Кандрашук зусім нядаўна прыняла ўдзел у канферэнцыі па рабоце міжнароднага праекта «Славянскі вянок: гістарычная і культурная еднасць славянскіх народаў».

Сапраўды, гэты сезон багаты на сустрэчы і паездкі! Сярод гасцей Брэсцкага абласнога аддзялення была і намеснік старшыні Таварыства выхадцаў з Лунінца — Кажан-Гарадка ў Ізраілі Ілана Сэла, якую суправаджала Таццяна Канапацкая.

Брэсцкія пісьменнікі прынялі ўдзел у фестывалях у Маладзечне, Завоссі, у першым фестывалі дзіцячай кнігі ў Мінску, у спартыўна-культурным фестывалі «Вытокі» ў Століне, вандравалі па мясцінах Якуба Коласа, пабывалі на Піншчыне і на адкрыцці першага фестывалю бардаўскай песні і паэзіі ў Белавескай пушчы. Член нашага аддзялення, вядомы аграрый Аляксей Скакун у Маскве ўдзельнічаў у святкаванні юбілею легендарнага касманаўта Пятра Клімука і перадаў паэтычнае прывітанне з Брэстчыны. А ў вёсцы Гарадная Столінскага раёна на міжнародным пленэры ганчароў шчыра прымаў гасцей паэт, загадчык філіяла № 5 Цэнтра ганчарства вёскі Гарадная ДУК «Столінская раённая клубная сістэма» Васіль Казачок.

Традыцыйна паэты Брэстчыны прынялі ўдзел у літаратурна-музычнай вечарыне «Паэтычны вянок Брэстчыны», прымеркаванай да Міжнароднага дня паэзіі, дзе гучалі вершы на розных мовах, выступілі са святочнымі праграмамі на Дзень горада ў Брэсце, Кобрыне, святах вёсак Іванаўскага і Пінскага раёна.

Нашы пісьменнікі — частыя госці ва ўстановах адукацыі, музеях, цэнтрах абслугоўвання насельніцтва, актыўныя ўдзельнікі дыялогавых пляцовак і форуму, памятных мерапрыемстваў і мітынгаў.

Анатоль Дзенісейка, Мікола Панасюк, Жанна Завацкая, Святлана Сцепанчук, Андрэй Мазыко, Анатоль Крэйдзіч, Віктар Рэчыц, Раіса Раманчук і іншыя пісьменнікі. Берасцейскія пісьменнікі сталі аўтарамі рэспубліканскіх літаратурных зборнікаў «Чарнобыльню вечная горыч», «Жаночыя мары», «Лучнась сэрцаў і дум». Працягвае радаваць унікальнымі краязнаўчымі матэрыяламі, навуковымі артыкуламі, літаратурнымі

Будзем спядацца, што ўсё задуманае ажыццявіцца, а мы разам з чытачамі, сябрамі, супрацоўнікамі бібліятэк, музеяў, навучальных устаноў працягнем важную культурна-асветніцкую справу, парадзем сваімі новымі выданнямі, творчымі ідэямі.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ, старшыня Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі
Фота даслана аўтарам

Сёмае неба

Мікола АНТАНОЎСКІ

★ ★ ★

Глядзі ў раку, часцей разводзь цяпельца
І слухай, як у храме, лесу спеў.
Тады табе тваё падкажа сэрца,
Як трэба жыць, адпрэчыўшы свой гнеў.

Адпрэчыўшы пустыя адгалоскі
Чужой віны і зайздрасці чужой,
Парадуйся: не ў кожнага ёсць вёска,
Што даражэй, чым вілы за мяжой.

Тут вецер свежы з дарагіх ваколіц
Астудзіць жарсць дурноцыя і маны.
І, можа, час настане, што ніколі
Не будзеш адчуваць свайёй віны

За тое, што канавай стане рэчка,
Замест цяпельца палыхне пажар,
Дні раўнадушна дагараць, як свечкі,
З дрэў ападзе не золата — іржа.

Ды ведай, каб адолець гэта ліха,
Не праганяй з душы свайёй надзей.
Паслухай,
паглядзі,
пагрэйся ціха —
Тады ідзі ўжо з верай да людзей.

Вера ВАКУЛА

Позняя восень

Зранку дождж, як праз дробнае сіта,
Сее нудна — стаміўся ісіці.
Неба ў лужынах шэры адбітак,
Сонцу сёння так цяжка ўзвысіці.

Змрок — як кажуць, нябачна і свету...
Шпарка крочу брукоўкай слізкай,
Захінаючы твар свой ад ветру
Парасона квяцістым дыскам.

Гэта восень змяніла аблічча —
Развіталася з бабіным летам.
Больш яе залатою не клічуць —
Яна ж слёзна шкадуе аб гэтым.

Спачвання свайго не хаваю,
Бо шаную цяпло нашых зносін.
Так, у кожнай жанчыны бывае
Свая сумная, позняя восень.

Анатоль ГАЛУШКА

Кожнаму сваё

У кожнага з нас сваё Пекла і Рай,
Свае рубяжы, сваё Сёмае Неба,
Дарога свая, свабода і край.
Пякучы свой боль. І кавалачак хлеба.

Сваё разуменне зла і дабра.
Справы свае. Узлётны, падзенні.
Заходы свае, світанкаў пара.
І нават гарбата свая. І адзенне.

І шчасце, і гора — толькі свае.
Вершы свае. І песні, і сказы.
Нехта бярэ. А той — аддае.
І колькі жыве — шукае адказы.

Ніна ГАРАГЛЯД

★ ★ ★

Я рабінавыя гронкі
Завушніцы мерала.
Я смяялася так звонка,
Так у шчасце верыла.

І з адкрытаю душой,
Як у вёсцы, — насцеж,
Я на вулках гарадскіх
Йшла-шукала шчасце.

Ды студзілі скразнякі.
Падманвалі людзі.
Запаўзаў у маю душу
Тумановы будзень.

Ах, наіўная душа,
Зродні шчэ дзіцячай...
Ты ад песні, ад дажджу
Радуешся й плачаш.

Таццяна ДЗЕМІДОВІЧ

★ ★ ★

Праз сябе мы глядзім у вечнасць,
Але позірк у часе цьмянее.
Бачыш зорак і долаў млечнасць?
З кожным рухам душа сіраее...

Перажытае не ў здабытках —
Перамелена думкамі, справай,
На каменні ў бледных адбітках, —
Застанемся забытыя славай.

Шлях узлётаў і выгарання —
Блісне знічкай у «Чорным квадраце»
Багацёі — пакуль на світанні
Мы крылатыя смехам дзіцяці.

★ ★ ★

Кажуць, заўтра не будзе кніг,
Усё трапнае змесціцца ў сэрцы.
Без двукоссяў, кропак-інтрыг
Лёгка ў думках пісаць... па інэрцыі.

Фота Кастуся Дробава.

Генры Міль, мой зрок аслабеў!
Пахне восенню ліст друкаваны,
Гук карэткаі, доўгі прабел...
Мне дзівачкай быць наканавана.

У чытальнях пах цішыні,
Стосы кніг сумна дрэмлюць у крамах.
З антрэсолі веру здымі,
Варажы па чужых раманах!

Я памаўчу — ты адкажаш вершамі.
За шматкроп'ем мы зноў будзем
першымі.

Васіль ЖУШМА

★ ★ ★

Жытнёвае поле калоссем схіляецца
Ў паклоне к нагам і тваім, і маім.
І сонца заход, бы пажар, разгараецца
Над лесам, Палессем,
дзе моўчкі стаім.

Самкнуліся нашы і вусны, і рукі,
А поле — пасцеляй наўшыркі, наўкол.
Нам, жыта, даруй за гарачку. Зарукі
Ты слова шапні, цішынёй заспакой.

Нам хораша разам.
Нам жыта акорды
Кахання паціху ў песню снуе.
З табой я шчаслівы.
І гэтым я горды,
І сэрца ад радасці оды пяе...

Васіль КАЗАЧОК

Лістапад

Вецер яблынь зрывае спадніцы,
Бессаромна агольвае сад
Неўгамонны: і ноччу не спіцца.
Лістапад.

Ладзіць танец вятрыска з лістотай.
На журботны настройваюць лад
Адзіноты шчымлівыя ноты.
Лістапад.

А нябёсы прымружваюць вочы,
Засланяюць слязой далягляд,
Наступ блізкага снегу прарочаць.
Лістапад.

Прывітае зіму ля парога
І саступіць заўсёды як брат
Белакосаму снежна дарогу
Лістапад.

Некранутаю белаю цнотай
Зрыне першы густы снегапад —
І засне ў рыжых травах пад плотам
Лістапад.

Наталля КАНДРАШУК

Не хачу сумаваць

Каляровы дыван шамаціць пад нагамі.
Восень чырвань кідае ў скарбонкі свае,
З жоўтай фарбай
і пэндзлем ляціць над лясамі
І гарбатай ліе па зялёнай траве.

Шэрым вокам глядзіць лістападнае неба
І не можа тужлівых слязінак стрымаць.
Вось узяць зараз крылы чароўныя мне б,
Паляцець да яго, каб зручней суцяшаць.

Вецер сумныя песні пяе на абшары,
Распранае бярозы, асіны, дубы...
Не хачу сумаваць, лепей буду я марыць.
Кош вазьму і пайду, пазбіраю грыбы.

Андрэй МАЗЬКО

Жыву, бо адчуваю боль

Яшчэ жыву,
Бо адчуваю боль
Ад здрадніцкіх
Удараў і парэзаў,
Бо раз'ядае плечы
Стомы соль,
Бо студзіць раны
Вецярок-гарэза.
Яшчэ жыву,
Бо брэшуць на мяне
Ускормленыя крадзеным
Сабакі.

Жыву-пішу,
Хоць праўда не ў цане —
Пусты каішэль
Паэта-небаракі.
Яшчэ жыву,
Бо ўсё маё пры мне...
Ад горкіх думак
Уначы не спіцца.
Яшчэ жыву,

Бо ціўкае ў акне
Прыручаная некалі
Сініца...

Алёна ПАПКО

Маёвы дождж

Каб дождж маёвы сытануў —
І аграном не трэба! —
Год ураджайны б не мінуў,
І з лішкам было б хлеба.

Каб цёплы дожджык без грамоў —
Краплісты і ласкавы —
Прыбіўся б пыл крутых шляхоў,
Лягчэй бы дыхаць стала.

Каб дождж маёвы басанож
Прабег наўкол раздольна,
Яго ў вясковай старане
Сустрэлі б хлебасольна!

І да вячэрняе пары
З бадзёрасцю, гулліва —
Па лужах — боты дзетвары
Насіліся б шчасліва!

Расціслаў БЕНЗЯРУК

Прызнанне

Акраверш

Радзіма — дзіўны край,
прыветны і гасцінны, —
Адорвала цяплом, каб рос,
мужнеў хлапец.
Савінец, Лександра, і Лонкі, і Гасцінец —
Ці ж проста для мяне знаёмыя мясіны
І любыя таму,
што побач Стрыганец?..
Стамляюцца палі.
Што будзе заўтра, потым?
Лясоў паменела. Змяненні там і тут.
А ў памяці маёй нязменна, як на фота,
Ў вясёлкавым святле маленства мілы кут.

Без Недзіных карчоў,
без Вераччынай хаты
Евангельскі рай-сад не поўны і не той.
Не лётае да нас сям'я буслоў крылатых:
З дзіяткамі цяпер, так кажуць, перабой.
Які ж тады прагрэс?
Працяг да адмірання!
Руплівасці няўжо так не хапае нам?..
Увернасці навек, як першаму каханню,
Клянуса я зямлі: яна ў мяне адна!..

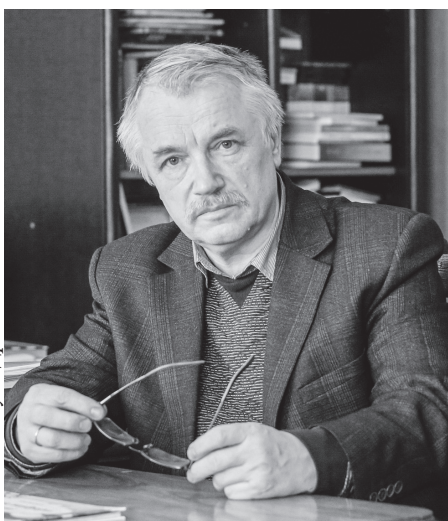
На парозе вясны

Завіруха ў палях,
Замаяючы шлях,
Мо апошняе ладзіць гулянне...
Веру, што капяжы
Зазвіняць на мяжы,
Дзе вясна прызначае спатканне,

Дзе вясёлы ручай
Будзіць поле і гай,
Ад зары маладой сам ірдзіцца.
На парозе вясны,
Сярод лютай вайны,
Меў я шчасце калісь нарадзіцца...

І цаню цішыню,
Дабрыню, цеплыню,
Бо, магчыма, удалась не маю...
Бачыць светлыя сны
З надыходам вясны
Зычу шчыра я роднаму краю.

Што надрукуе «Полымя» ў 2023 годзе?

Віктар Шнін.

Чытач, збіраючыся выпісаць тое ці іншае перыядычнае выданне, жадае ведаць, а што ж менавіта будзе надрукавана на яго старонках у будучых нумарах?.. Мы звярнуліся да галоўнага рэдактара часопіса «Полымя» паэта і празаіка Віктара Шніна з просьбай пракаментыраваць планы наступнага года. І вось што пачулі ў адказ:

— І гэта, паверце, не ўсё... Збіраюцца надрукаваць яшчэ і апавяданні Віктара Гардзея, Навума Гальпяровіча, Георгія Марчука, Таццяны Дземідовіч, Алены Брава, Віктара Карамазова, Генрыха Далідовіча, Віктара Праўдзіна, Адама Глобуса, Уладзіміра Мажылоўскага, Івана Капыловіча, Ігара Пракаповіча, Людмілы Лазуты, Анатоля Казлова, Маргарыты Латышкевіч.

— Сёння не ўсе празаічныя творы можна ўпісаць у прастору пэўных жанраў... Ці адчуваеце і вы гэтую тэндэнцыю?

— Так. І многія эсэ, мініяцюры, абразкі падаюцца не меней цікавымі, не меней празаічнымі, чым раманы, аповесці, апавяданні... Вось збіраюцца надрукаваць лірычныя мініяцюры Казіміра Камейшы «Паміж кубкам і вуснамі», даволі адметныя ўспаміны Раісы Баравіковай «Падарункі жыцця», Анатоля Бутэвіча «Жыццё вучыць, або Мае жыццёвінкі».

— І, канешне ж, парадуюце чытача паэтычнымі сустрачкамі?

— У партфелі часопіса «Полымя» на 2023 год — вершы Алеся Бадака, Віктара Гардзея, Міколы Маляўкі, Генадзя Пашкова, Міхася Башлакова,

Уладзіміра Мазго, Людмілы Кебіч, Алеся Казека, Хведара Гурыновіча. Надрукуем і цэлы шэраг перакладаў сучаснай паэзіі і прозы блізкага і далёкага замежжа.

— Ці будзе чым цікавы часопіс настаўнікам, выкладчыкам, якія

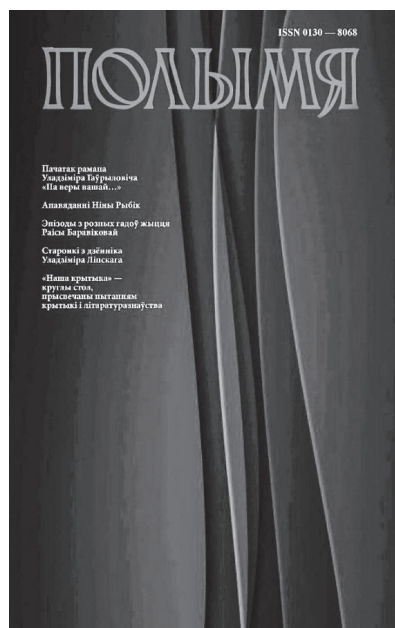
шукаюць гісторыка-літаратурныя літаратурна-крытычныя матэрыялы для выкладання беларускай літаратуры ў ВНУ або ў школе?

— Часопіс надрукуе артыкулы доктара філалагічных навук Івана Саверчанкі, старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алеся Карлюкевіча, доктара філалагічных навук Міколы Мікуліча, кандыдата філалагічных навук Міколы Труса, дасведчаных літаратуразнаўцаў Жанны Шаладонавай, Валерыя Максімовіча, Алеся Бельскага, Івана Штэйнера, Васіля Старычонка, Наталлі Якавека, Святланы Калядкі і шмат яшчэ каго. Асобна хацеў бы вылучыць успаміны і літаратурныя партрэты лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Алеся Жука, які зусім нядаўна пайшоў з жыцця, а таксама дзённікі Вячаслава Адамчыка за 1987 год.

— Па часопісе «Полымя» можна вывучаць сучасны літаратурны працэс...

— І не толькі вывучаць, а быць у курсе таго, якімі клопатамі, якімі задумамі жыве пісьменніцкая грамадскасць краіны.

Гутарыў Кастусь ЛЕШНІЦА

Іван Бурсаў і музыка

Вядомы паэт і перакладчык Іван Бурсаў рос у сям'і, дзе гучала песня. Яго маці, Ганна Ігнацьеўна, і яе сёстры добра спявалі. Дзед Ігнацій — у царкоўным хоры. Іван Цярэнцьевіч любіў слухаць, часам падпяваў. Разам з жонкаю, Рытай Маркаўнай, яны слухалі беларускія народныя песні, Жанну Бічэўскую, Булата Акуджаву, Уладзіміра Высоцкага, Алену Камбураву... Рыта Маркаўна мела намер раскрыць песенны і музычны талент мужа, нават купіла гітару, якая стала першым сямейным набыткам. Не атрымалася.

Яго нельга назваць паэтам-песеннікам. Але спроба пісаць тэксты песень была. У 1956 годзе, напярэдадні Міжнароднага фестывалю моладзі ў Маскве, паэт напісаў два вершы, якія былі пазначаны як песні. Першая — «Нас Москва породніла (фестывальны марш)».

13 верасня 1956 года ў газеце «Знамя юности» былі надрукаваны ноты і словы песні з прадмоўкай: «Дорогие друзья! Если вы помните, в третьем выпуске «Фестивального бюллетеня» был опубликован текст фестивального марша рабочего-поэта Ивана Бурсова. Этот текст понравился молодому белорусскому композитору Марьяну Носко, который написал на него музыку. Итак, вниманию руководителей хора предоставляется новая песня-марш «Нас Москва породнила». Разучите ее к фестивалю!»

Другая песня «Фестивальный вальс» — для саліста і хору (музыка Кіма Цесакова) — была надрукавана з нотамі таксама ў газеце «Знамя юности».

Гэтыя вершы-песні ў кнігі не ўвайшлі. Я пазнаёмілася з агульным шчыткам і альбомам Івана Бурсава, у якія ён на пачатку сваёй творчай дзейнасці ўключваў вершы, што змяшчаліся ў перыядычных выданнях, і ўпэўнілася: паэт крытычна ставіўся да сваёй творчасці. Рыхтуючы

кнігі, не ўключыў не толькі названыя вершы, але і многія іншыя.

«Дульцыня» на словы І. Бурсава выконвалася на конкурсе аўтарскай песні ў Краснадары. На жаль, імя кампазітара нам невядома, але ёсць дыплом:

«Награждается Бурсов Иван за лучшие стихи к песне «Дульцыня» на краевом конкурсе авторской туристской песни. г. Краснодар. 14 декабря 1974 г.»

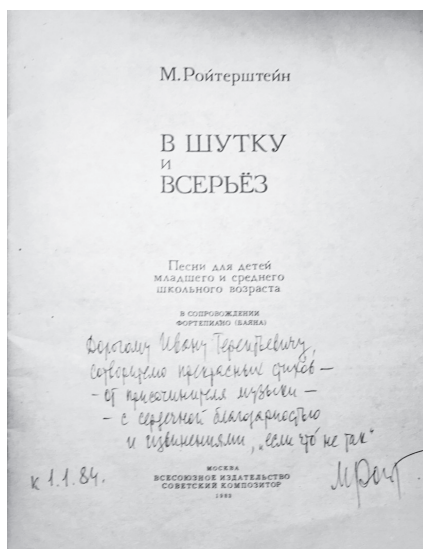
Твор друкаваўся ў кнігах без назвы.

У 1984 годзе Ігар Лучанок напісаў музыку на верш Івана Бурсава «Марш тракторостроителей». Аўтары прысвяцілі песню выпуску двухмільённага трактара «Беларусь».

Найбольш папулярныя былі песні для дзяцей. Кампазітар Міхаэль Ройтэрштэйн у 1972 годзе выдаў на правах рукапісу «Веселые небылички» і зрабіў дарчы надпіс:

«Ивану Терентьевичу, автору отличных стихов — от благодарного автора музыки — на доброе знакомство. Подпись. 16.III.72».

Гэта вакальны цыкл для дзяцей на вершы Бурсава з аднайменнай кнігі аўтара.

У яго ўвайшло шэсць песень: «Дождик», «Где же гость?», «Галоши», «Вы слышали?», «Верблюд-путешественник», «Зайчишка, волчонок и телеграмма».

У 1983 годзе Міхаэль Ройтэрштэйн выдае кнігу «В шутку и всерьёз: песни для детей младшего и среднего школьного возраста», у якую ўключаны песні і на вершы Бурсава. У прадмове Аляксандра Пахмутава напісала, што найбольш плённым супрацоўніцтвам кампазітара было з паэтамі Ірынай Такмаковай і Іванам Бурсавым:

«В их стихах он (композитор. — Т. А.) находит самое важное для себя: понимание детской психологии, детских интересов, лирическую теплоту и мягкий юмор. ... Стихи Бурсова звучат и в сурово-сосредоточенной песне «У Кремлевской стены», и в популярном задорном «Футболе», и в «Веселых небыличках», которыми завершается наш сборник».

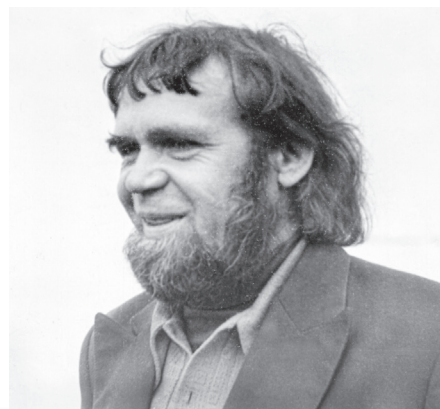
У кнізе, апрача названых А. Пахмутавай, была «Песня о мальчишке» і «Прощальный сбор». Песні «Футбол» няма. І верша з такой назвай у Бурсава не знойдзена.

Кнігу М. Ройтэрштэйна даслаў яму з дарчым надпісам: «Дорогому Ивану Терентьевичу, сотворителю прекрасных стихов — от присочинителя музыки — с сердечной благодарностью и извинениями, "если что не так". Подпись. к 1.1.84».

У выніку песенная скарбонка Бурсава павялічылася на тры песні: «У Кремлевской стены», «Прощальный сбор», «Песня о мальчишке».

Ад М. Ройтэрштэйна ён атрымаў і ноты С. Галубіцкай на свой верш «Песенка о веселом муравье» і ліст:

«Дорогой Иван Терентьевич! После долгой «отлёжки» вышел всё же сборничек, в котором большая (и рискованная) доля стихов — Ваша. Тут, увы, далеко не всё сделанное мною на Ваши слова, но, как говорится, и на том спасибо. <...>

Іван Бурсаў.

Остаюсь в благодарности Вам за очень дорогие сердцу моему стихи Ваши и в тихой надежде на дальнейшее сотрудничество.

Ваш М. Ройтерштейн. 12.1.84».

У фондзе спевака Віктара Скорабагата сярод нотных рукапісаў, сабраных Тамарай Міянсаравай для сваіх канцэртных выступленняў, ёсць і «Песенка об отважном кузнечике», і «Песенка о веселом муравье» (1970-я) кампазітара Дзмітрыя Смольскага на словы Івана Бурсава (БДАМЛМ, ф. 416, воп. 1, адз. зах. 364) — святлакопія аўтографа кампазітара.

Любоў да песні заўважаецца і ў саміх назвах вершаў паэта. Напрыклад, у кнізе «Круг» (1986) ёсць творы «Песня» і «Два жука: оптимистическая песенка». У 1957 годзе ў газеце «Знамя юности» ад 7 лютага друкаваліся вершы «Мы с тобой не виделись ни разу» і «Белым вихрем у окна» пад агульнай назвай «Две песни». У кнізе «Сорок сорок» (1988) у раздзеле «Песенки с неба», — дванаццаць вершаў-песенок.

Дзве песні Ядвігі Паплаўскай на словы Івана Бурсава гучаць ў мультфільме «Пінчар Боб і сем званочкаў».

Такім чынам, на рахунку 17 песень. Найбольш плённым было супрацоўніцтва яго з кампазітарамі, якія пісалі песні для дзяцей, непасрэдна з М. Ройтэрштэйнам.

Тамара АЎСЯННІКАВА

Хутчэй у... Ясную Паляну!

Імклівая стужка шашы, пачаўшыся ледзь не ў цэнтры Капыля, порстка збягае ўніз, пакідаючы справа некалькі будынкаў, каб у лагчыне, што нагадвае сабой вялізную катлавіну, разрэзаць-ракроіць мясцовасць на дзве амаль аднолькавыя часткі. У гэтай лагчыне абাপал дарогі шэпчуцца хвалі двух азёрцаў. Яны рукатворныя. Рэчышча Каменкі было пашырана, яна захапіла частку заліўных лугоў. Прайшоў час — і па берагах выраслі кусты.

Цішка Гартны.

Відаць, не кожны з маладых капылян — праездных тым больш — здагадваецца, што мясціны адразу за азёрцамі знамяціты тым, што ў 1904 годзе тут разам са сваімі сябрамі і аднадумцамі ўдзельнічаў у маёўцы малады Зміцер Жылуновіч. А ў 1905 годзе, скончыўшы Капыльскае двухкласнае вучылішча, са сваім таварышам Красуцкім ўзяўся пісаць вершы. Напісалі пра сваё мястэчка ці то па-руску, ці то па-беларуску. Прыблізна так:

*Капыль, горад невольшый
Слава аб ім громка
Разняслася па ўсім свеце,
А дзяржыцца тонка...*

Да таго натхніліся, што, як прызнаваўся Зміцер Хведаравіч ў аўтабіяграфіі, «хутка <...> гэтакіх вершаў сабралася каля 500 радкоў». Паказалі настаўніку, «аднак той, як і чакалася, нічога паэтычнага ў гэтых пробах пярэ не ўбачыў, пра што і сказаў прама». «Паэты» асабліва не засмуціліся. Выраслі свае творы паказаць самому Льву Талстому. Ды да Яснай Паляны не дабраліся, а трапілі ў Кіеў, дзе ў іх «жылі далёкія родзічы». Там зразумелі, «што далёка ад Капыля ім наўрад ці даводзіцца разлічваць на падтрымку». У той жа аўтабіяграфіі прызнаваўся: «Я зрадніўся з арганізацыяй сацыял-дэмакратаў, кінуў усякія думкі аб далейшым вучэнні і пайшоў працаваць спачатку чорнаробным на будаўніцтве. Цягаў цэглу, мяшаў вану, а вечарам чытаў кнігі і пісаў вершы. Калі будаўнічыя работы спыніліся, пайшоў працаваць бэйгарам у гарбарню. Было гэта ў лютым 1906 года».

Для моладзі — свой, для паліцыі — чужы

Смуродная, ледзь не катаржная работа. Адзіная ўдеха — поруч сябры-аднадумцы. Знаёмства з нелегальнай літаратурай, агітацыя сярод мясцовых салдат... Вечарам жа так хацелася выйсці з душнай майстэрні, спустыцца да рачулі, пабыць сам-насам з прыродай. Дзесьці высока-высока ўверхсе вусёў коўш Вялікай Мядзведзіцы, загадкава высвечваў Млечны Шлях. Каля ног лашчылася даверлівым кацянем Каменка, гарэзліва пераварочваючы з месца на месца каменьчыкі, шліфуючы, аздабляючы іх.

Вяртаўся дахаты пасвяжэлы, узрушаны і доўга не мог заснуць. Думкі набягалі адна на адну. Ім становілася цесна

ў галаве, хацелася свабоды, прасторы. Да позняй ночы не патухала газнічка ў хаце Хведара Жылуновіча — гэта яго сын Змітрок давяраў паперы патаемныя думкі.

Чарговае развітанне з Капылём адбылося ў 1913 годзе. Працаваў на заводах «Вулкан», «Айваз» у Пецярбургу, друкаваўся ў сталічных газетах. Увайшоў у рабочае культурна-асветнае таварыства «Знанне», вёў рэвалюцыйную работу сярод беларусаў-бежанцаў. А бюссымі пачаў ў думках пераносіцца ў Капыль. У вольную ж хвіліну хацелася расказаць

*Я живу ў квятах валожкі,
У спелым жыце між дарожкі,
У тианіцы спалавелай,
У грэцы пахкай, у грэцы белай.
Я живу ў рэчыцы, у яе імкненні,
У лісцяў вербных шаласценні,
У вятрыску ціхавейным...*

Сілцы — сваё, блізкае

Аб тым, наколькі Зміцер Хведаравіч прывязаны да родных мясцін, асабліва засведчыў 1914 год, калі была напісана паэма «Капыль» і пачалася праца над

«Сюды — да гэтай прыроды»

Сёння 135 гадоў з дня нараджэння празаіка, паэта, перакладчыка Цішкі Гартнага. Ён жа вядомы грамадскі дзеяч Зміцер Жылуновіч. Быў сакратаром Беларускага нацыянальнага камісарыята, рэдагаваў першую беларускую бальшавіцкую газету «Дзяніца». Аўтар маніфеста аб утварэнні Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь, а з 1 студзеня 1919 года да 3 лютага быў старшынёй урада. З 1920-га — сакратар і адказны рэдактар газеты «Савецкая Беларусь». Узначальваў Дзяржкамвыд БССР і Цэнтральны архіў БССР. Разам з Янкам Купалам і Якубам Коласам стаяў каля вытокаў часопіса «Полымя». Мог быць і першым народным пісьменнікам Беларусі: у 1923 годзе ЦК КП(б)Б паставіў надаць яму ганаровае званне. Толькі па невядомай прычыне гэта не было ажыццёўлена. Аднак што б ні рабіў, дзе б ні знаходзіўся, пастаянна памятаў пра сваю малую радзіму Капыль.

пра зямлю маленства ў вершах. Так 11 верасня 1914 года напісаўся «Капыль»:

*Капыль, Капыль! Маё мястэчка,
Вялікай Мінічыны куток!
Мне міла ўсё тваё: і рэчка,
І хаты, нівы, і гаёк...*

Пабачыўшы свету, яшчэ больш зблізіўся з мясцовымі сацыял-дэмакратамі. Працягнуў дзіўную смеласць. Настаўніца Юлія Чарнушэвіч, якая сустрэлася з ім ў юнацтве, успамінала: «Цішка Гартны быў няўлоўным для паліцыі і жандараў. Сходкі ён назначаў там, дзе ніколі не падумаеш: у балоце, на Памаргоўках. І заўсёды чытаў на сходках свае ўласныя вершы пра жандараў, паноў. Больш за ўсё ён мог прывабіць моладзь. Мы з ахвотаю ўпотаі ад бацькоў бегалі на кірмашы, соваючы ў вазы лістоўкі. Здаралася нярэдка, што лістоўкі траплялі ў самыя людныя месцы. Тое ж самае было і ў млыне, куды з'язджаліся з розных вёсак Капыльшчыны. Нават з лавак разам з соллю і мылам у карзінах неслі людзі лістоўкі».

Натхняла зямля маленства

Перачытваеш яго раннія творы — і ва ўчынках, перажываннях персанажаў пазнаеш тое, чым жыў сам аўтар, што хвалявала яго. Як у навеле «На ўсходзе сонца»: «[...] Мне не спалася. Прачнуўся пасярод ночы, падышоў к акну, утаропіўся ў яго і пільна пачаў глядзець на вуліцу.

На дварэ стаяла пекная чароўная ноч! Неба цёмнавата-сіняе, глыбокае без меры, доўгае і шырокае без канца, густа патыканае мігатылівымі яснымі зоркамі, як вялізны дарагі купал, аблягала круг-крутам чорную грэшную зямлю. Зоркі весела мігацелі...»

Вуснамі лірычнага героя пісьменнік прамаўляе тое, што так трывожыць, не дае спакою: «[...] Я працаўнік шчыры і верны, зжыўся са сваёй майстэрняй, — дык чаму ж мне так міл гэты зялёны лясок, гэтае шырокае, нязмернае вокам поле, гэтыя вясёлыя пташкі? Чаму я так ірвуся сюды — да гэтай прыроды? Я рвуся, а мяне стрымліваюць, не пушчаюць. Іншыя задаволены ўсім, ім гэта непатрэбна... Чаму ж мне няхват? Чаму мне мала? Чаму?»

Каб душой адпачыць, рваўся сюды — да гэтай прыроды. Як і ў юначую часіну, пісаў не адны апавяданні, а і вершы. У Капылі нарадзіўся адзін з іх — «Жыву», датаваны 1 верасня 1912 года. Друкаваўся Ц. Гартны ўжо не толькі ў «Нашай Ніве», але і ў «Правде». Пазней стаў яе рабочым карэспандэнтам. Але менавіта на зямлі бацькоў, як і трэба было чакаць, з'явіўся твор, у якім наймацней і найдакладней выказаў сваю знітаванасць з родным кутам:

раманам «Сокі цаліны» — самым аўтабіяграфічным яго творам. У жанравых адносінах вызначыў яго як «квадру». У творы чатыры квадры: «Бацькава воля», «На перагібе», «Крыжовыя дарогі» і «Чырвоныя зарніцы». Апошняя кропка была пастаўлена 9 чэрвеня 1929 года. Першая квадра пісалася да 1916-га.

Праз усе квадры праходзіць вобраз галоўнага героя Рыгора Нязвычайнага. З сябрамі ён яшчэ ў 1915 годзе стаў сацыял-дэмакратам, распаўсюджаў лістоўкі, пракламацыі, арганізоўваў маёўкі. У пошуках работы апынуўся ў Рызе, дзе не пакінуў рэвалюцыйнай барацьбы. А ў думках заўсёды заставаўся з родным кутам. Гэтая далучанасць да яго асабліва адчувальная ў лісце да каханай Зосі: «Я гэтак прагну дамоў, так ірвуся на радзіму, жадаю пабываць у Сілцах, што проста не ведаю, як дачакацца [...]».

Сілцы, канешне, — Капыль. Мястэчка, ваколіцы яго, як і паселішчы, што знаходзяцца далей, лёгка пазнаюцца ў першай квадрах. З таго моманту, калі Рыгор «атрымаў заробак і пасведчанне, купіў мацеры гасцінец: хустку, кабат і мяккія туфлі, і з начным цягніком выехаў з Рыгі. Ехаць яму прыйшлося чыгункаю да павятовага горада Ліцка, дзе ён мусіў перасесці на балагола». Некалькімі дакладнымі штрыхамі перадаецца, як выглядае гэты павятовы гарадок: «Станцыя Ліцк — зусім малая і глухая; цягнік прыпыняецца толькі на некалькі хвілін; людзей заўсёды прыязджае нядужа, бо сам горад Ліцк — месца не фабрычнае і не тарговае. А за гэтым і сувязь са станцыяй зусім не адмысловая, няўрадная: пяць-шэсць рамізнікаў спраўляюцца лёгка з усімі прыязджаючымі і выязджаючымі ў Ліцк».

Ліцк — таксама

Ліцк — гэта Слуцк, які і самому Цішку Гартнаму быў блізкі. Яму нічога не трэба было прыдумляць. Нязвычайны зірнуў на Ліцк так, як сам Зміцер Хведаравіч глядзеў на Слуцк і гэтыя мясціны: «Рыгор не спускаў вачэй з вакольных ніў. Яму на станцыю Ліцк, уперад таму гадоў некалькі, траплялася ездзіць вельмі часта, па тры, па чатыры разы ў тыдзень, і ўсе гэтыя месцы паабাপал Ліцкага тракта былі яму досыць знаёмы і памятны. Трэба было кінуць першым узрокам вакол сябе, як тоненькі туман, зацягнуўшы памяць, раптам распыліўся, знік і ўсе дэталі знаёмага і блізкага вобраза мігам бліснулі-уваскрослі перад яго вачыма: ляскі, сіратлівыя грушкі ды яблынькі, ядлоўцавыя кусцікі па межах, старыя замшалыя платы, выбітыя да чорнага выганы, рэчкі-жарольцы, мосцікі дзіравыя. Уваскросла, ажыло і, здаецца, загаманіла ім кожнаю зялінкаю раслін, кожным чвырканнем пташкі, кожным бульканнем рачулак; ачаравала яго нейкаю незямною, салодка-казачнаю, прагнаю ласкаю, <...> уліла ў яго істоту жыўільны сок, струмень бадзёрасці».

Гэтае ж знаёмае і ў такіх радках: «Вось яны едуць Жміным полем, а потым будзе Ясева грэбля — вёска Жыгуны, а там Чылаўскі лес». Случане ды і капыляне лёгка здагадваюцца пра што гаворка: «Якраз у Міжканаўі, перад Ясвай грэбляй, сялянскі конь захнабэрыўся ці спалохаўся і раптам спыніўся». А што ўжо казаць пра самі Сілцы?! «Толькі Рыгор выйшаў са свайго двара і дайшоў да Перасечнага перавулка, як адразу спыніўся і пачаў меркаваць: “Можа, яшчэ трэба далей прайсці па вуліцы, а мо сюды павярнуць направа? Не ведаю!.. Напрапалук

павярну ў перавулак!” — рашыў ён і пайшоў тылам да вуліцы.

На правым ад яго баку, выязджаючы з Сілцоў, ён пакінуў, наколькі помніць, старую развалёную карчму Лейбы Бляхара, які так любіў свой куток, што не пакідаў прадаваць гарэлкі пад страхам быць задушаным праваленай страхою. Насупраць Лейбавай карчмы жыў другі знаёмы яўрэй — Шолам Стрэльба, самы важны майстар-шапачнік. Як на карчме Лейбы, так і на хаце Шолама былі вешаны шылды, размалёваныя ўсякімі хваробамі, розных формаў і гатункаў шапкамі ў Шолама і пляшкамі ў Лейбы».

Як Кузьма Чорны мог «пісаць пра цімкаўцаў бясконца», так Цішка Гартны пра капылян. У гэтым пераконваюць яго апавяданні, нарысы канца 20-х — пачатку 30-х гадоў мінулага стагоддзя. І ўсё ж ні ў адным іншым творы ён не дасягнуў такой праўдзівасці і пераконаўчасці ў паказе жыцця землякоў, як у «Бацькавай волі». Да бацькоўскага кута Рыгор Нязвычайны звяртаецца і ў іншых квадрах, калі ў думках згадвае тое, што назаўсёды пакінула след у яго душы.

* * *

Цяпер — позняя восень. Зранку заімжа, калючыя кроплі дажджу сыпанулі з нябеснага рэшата. Вецер падахпіў апошнюю лістоту, завіхурыў яе, кідаючы то ўверх, то ўніз, не жадаючы развітвацца з ёю. І радуецца гэтай дзіўнай сваёй гульні, і адчувае аднаму яму вядомую сілу і задаволенасць у моцнасці сваёй дужасці:

*І сумна, і нудна, і вецер пне —
Асенняя песня нудой аддае...
Прыбрана у полі, і пуста вакол,
Адзежаю смутна апрануты луг.*

Толькі сонца здавацца не збіраецца. Спачатку нахмурыўшыся, а пасля смялей і больш упэўнена пасылае промні на астылую зямлю, што зачала ласкі. Зачараваны такой упартасцю, вецер сцішваецца, перад гэтым яшчэ раз працаваўшы ў волю. Быццам у вялікі кулак-жменю сабраў шматкі хмар, панёс па небе, каб кінуць недзе за далягядам, там, дзе праглядаюцца далёкія абрысы хат.

У нечым так, як было пры Цішку Гартным. Ды ён і працягвае жыць у Капылі. У раённым краязнаўчым музеі ёсць бюст яго. Устаноўлены і помнік яму. Аб нараджэнні ў колішнім мястэчку нагадвае мемарыяльная дошка на месцы хаты, у якой ён нарадзіўся.

Нядоўгі быў яго век, не стала 11 красавіка 1937 года. Аднак вечнасць у гісторыі літаратуры наканава. Ды і не трэба забываць, што ён спрыяў стаўленню беларускай дзяржаўнасці. На капыльскіх хат пагорках асаблівы сэнс набывае пытанне «Чаму я так ірвуся сюды — да гэтай прыроды?», на якое кожнаму пакаленню даваць свой адказ.

Алесь МАРЦІНОВІЧ

Пялёсткаў мяккіх хараство

Да 13 лістапада ў галоўным корпусе Нацыянальнага мастацкага музея працуе выстаўка «Невядомае аб вядомым. Пра што кажуць кветкі», якую склалі творы выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва з фондаў музея, а таксама з карпаратыўнай калекцыі Белгазпрамбанка. Абазначаная тэматыка, з аднаго боку, прываблівае і інтрыгуе пэўнай легкаважнасцю, а з іншага, зусім не гаворыць аб прастаце ўспрымання шматлікіх мнагапланавых работ. Пра гэта сведчыць ужо першая частка праекта.

Музейшчыкі пад куратарствам Вікторыі Вінічэнкі, старшага навуковага супрацоўніка аддзела замежнага мастацтва НММ, вырашылі адкрыць экспазіцыю іканапісам. Такі прыём, як і некаторыя іншыя, скарысталі для таго, каб у гледача склалася ўяўленне аб развіцці флорасімволікі ў розных краінах і культурах. Да таго ж устойлівае значэнне розных кветкі пачалі набываць у эпоху Сярэднявечча менавіта пад магутным уплывам царквы. Таму якраз на прыкладзе іканапісу можна і варта разважаць пра падтэксты і зашыфраваныя таемныя пасланні — тое самае «невядомае аб вядомым». Аднак без неабходнай падрыхтоўкі некаторыя сэнсы так і застануцца незаўважанымі, неразгаданымі, незразумелымі. Калі не ведаць ці забыць пра тое, што, напрыклад, лілея, згодна з адным з паданняў, вырасла са слёз Евы, калі тая пакідала Эдем, і пазней гэтая кветка шанавалася як сімвал чысціні, стала ўвасабленнем бязгрэшнасці Дзевы Марыі, успрымаецца ў рэлігійным жывапісе амаль нязменнай дэталлю сцэн Дабравешчання, то ці будзе добра зразумела сімвалічнае значэнне «Дабравешчання» (1761) Васіля Маркіянавіча? (Дарэчы, унікальны выпадак у гісторыі іканапісу — ён, як правіла, быў ананімны.) З іншага боку, мастакі мінулых стагоддзяў не маглі адысці ад канона, што сёння палягчае разуменне: калі намалявана чырвоная ружа з шыпамі, то гэта сведчанне пакут Хрыста або сімвал даўгалецця, калі касач — чысціня ці матчын смутак, калі мак — недаўгавечнасць прыгажосці, смерць і забыццё, гваздзік — боская любоў ці пакуты. Бясспрэчна, колер кветак мае істотнае значэнне, ён патрабуе не меншай увагі.

Сярод цікавых экспанатаў гэтай часткі выстаўкі — «Маці Божая Юравіцкая» (1730-я), «Успенне» (другая палова XVII ст.), «Святы Антоній Падуанскі з немаўлём» (1744). Дапаўняюць іканапіс арнаты і іншыя прадметы рэлігійнага характару, аздобленыя расліннымі

арнаментамі. Усе экспанаты здольны выклікаць цікавасць любога наведвальніка: і таго, хто неабыхавы да веры, і таго, хто можа ацаніць мастацкія вартасці прапанаваных твораў.

Натуральна, сакральнае значэнне кветак губляецца ў свецкім жывапісе, чаму і прысвечана другая зала выстаўкі. У гэтай сувязі адным з ключавых матываў, да якіх звярталіся мастакі на працягу некалькіх стагоддзяў, можна лічыць хуткаплыннасць жыцця. Адно з найважнейшых палоген гэтага кірунку — «Нацюрморт з кветкамі і матылькамі» (канец 1780-х — пачатак 1790-х) Ёгана Батыста Дрэхслера, аўстрыйскага мастака-фларыста. Скарыстаныя матэрыялы (паркетаванае дрэва і алей) разам з адточаным майстэрствам аўтара далі ў выніку рэалістычную выяву вазы з разнастайнымі кветкамі — як адлюстраванне багацця і разнароднасці ўсяго жывога — у атчэнні насякомых: матылькоў (сімвал вокамгненнасці, хуткаплыннасці жыцця) і мухі (вобраз можна трактаваць як прадвесніка гніення). Важны складнік кампазіцыі — птушынае гняздо, замацаванае на паверхні ненадзейна. Яшчэ адзін адназначны сімвал.

Побач з апісаным творам — «Мадонна ў кветках» Даніэля Сегерса. Дата стварэння не пазначана, аднак аўтар жыў у Фландрый ў 1590—1661 гадах. У гэтым сюжэце, наадварот, бачна надзея і жыццярэчаснасць, хоць тыя ж матылькі там-сям лётаюць і садзяцца на лісточкі і далікатныя пялёсткі... Карціна цалкам традыцыйная, чапляе не болей за іншыя, аднак мімаволі хочацца схіліцца перад яе даўняй гісторыяй і тым, які шлях яна прайшла да гледача XXI стагоддзя.

Увогуле, гэтая частка экспазіцыі меней выразная за іншыя: стваральнікі, відаць, імкнуліся паказаць тое, як жывапісцы розных кірункаў бачылі кветкі, таму і кідаецца ў вочы яе неаднароднасць. Сярод работ — «Кветкі і фрукты» (1839 і 1840) Івана Хруцкага, «Партрэт невядомай» (1846) Аляксандра Станкевіча, «Букет» (1890) Яўгенія Рыцоні, «Партрэт Г. Ф. Сафонавай» (1911) Канстанціна Каровіна, «Жаночы партрэт» (1870-я) Канстанціна Макоўскага, а таксама, што зусім нечакана, талеркі Пабла Пікаса. Увагі гледача, пагадзіцеся, варты кожны твор, аднак, нагледзеўшыся на вывераныя кампазіцыі традыцыяналістаў, хочацца як мага даўжэй затрымацца каля карцін такіх мастакоў, як Мішэль Кікоін, Файбіш-Шпраг Царфін, Пінхус Крэмень, Восіп Любіч, Яўсей Майсеенка... Натуральна, не таму, што яны болей ці меней цікавыя і змястоўныя, проста іншыя.

Наступная зала прысвечана сімволіцы кветак у беларускім народным мастацтве. Праз поспілку, дываны,

Васіль Маркіянавіч «Дабравешчанне», 1761 г.

ручнікі, кашулі, фартухі наведвальнік чытае пасланні, перададзеныя нам продкамі. Іх вера ў вышэйшыя сілы, імкненне да суладдзя з прыродай, здольнасць працаваць з самымі складанымі матэрыяламі і майстэрства ўбачыць у штодзённым надзвычайнае хараство — усё гэта выяўляецца ў геаметрыі ўзораў, уласцівай айчынам народнаму мастацтву.

Унікальныя экспанаты — адрэстаўрыраваныя плакеткі невядомага майстра са Століншчыны. Цікеткі (як іх называлі ў народзе) — драўляныя дошчачкі з выявай кветак або гародніны і назвай зверху. Выкарыстоўваліся падчас продажу насення ў якасці ўпрыгажэння і рэкламы. Плакеткі зніклі з прылаўкаў, калі маляваныя выявы замянілі друкаваныя.

Апошні штрэх выстаўкі «Невядомае аб вядомым. Пра што кажуць кветкі» — жывапіс абсалютна розных беларускіх майстроў мінулага стагоддзя (чамусьці абышліся наогул без сучаснікаў). Між іншым, гэта самая жыццесцвярдзальная частка экспазіцыі: такой колькасці спакойных фарбаў, светлых адценняў і гармоніі ў кожным мазку раней не сустракалася. Тут ні хуткаплыннасці жыцця бутонаў, ні пагрозы далікатнай прыгажосці мяккіх пялёсткаў, ні намёку на заміранне, завяданне, знікненне. Вечна балючае, таямнічае і трагічнае ў нацюрмортах і пейзажах Натана Воранава, Віталія Цвірка, Мікалая Залознага, Раісы Кудрэвіч і іншых чужых лірыкаў знарок прыхавана. Быццам час патрабаваў надзеі, якую мастакі выявілі ў пышных, але лёгкіх букетах лясных званочкаў, ласкава-чырвоных маках, кволых і мяккіх мальвах і, безумоўна, у багатых на адценні бэзе...

Дарэчы, што тычыцца прысутнасці сучасных мастакоў, — у рамках выстаўкі ў арт-кафэ можна ўбачыць фотароботы з цыкла «Кругаварот» сучаснага беларускага мастака, фатографа і публіцыста Валерыя Вядрэнкі. Ён працуе ва ўсіх жанрах фатаграфіі, аддаючы перавагу пейзажу і метафарычным лічбавым мантажам, якія прапануе называць «фотапластыкай».

Пазнаёміўшыся з гэтай буйной выстаўкай, хочацца працягнуць. Пытанне «А што, калі б павялічыць маштаб за кошт удзелу іншых музеяў і галерэй, дадаць больш суправаджальнай інфармацыі, пабудоваць экспазіцыю з улікам перыядаў гісторыі мастацтва?» цалкам дадатковае — супрацоўнікі Нацыянальнага мастацкага музея і так зрабілі вялікую працу. Яе, на жаль, мала хто заўважыў: у сродках масавай інфармацыі, у сацыяльных сетках (у тым ліку самога музея) працягваюць моцна гучаць такія праекты, як «Жаночы род» і экспазіцыя да 135-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала.

Яўгенія ШЫЦЬКА, фота аўтара

Мішэль Кікоін «Букет кветак», каля 1920 г.

Ёган Батыст Дрэхслер «Нацюрморт з кветкамі і матылькамі», канец 1780-х — пачатак 1790-х гг.

Валяр'яна Жолтак «Нацюрморт "Святочны"», 1985 г.

Сарочка жаночая (с. Дзятлавічы Лунінецкага р-на Брэсцкай вобл.); сарочка мужчынская (Палессе)

Шляхамі памяці і смутку

Уладзімір Уродніч нарадзіўся на хутары Лучкі каля вёскі Вялікія Арлы Столінскага раёна ў 1942 годзе. Месца з’яўлення на свет, час і падзеі, якія адбыліся на лёсе (асабістым і краіны), — усё пералічанае вельмі моцна паўплывала на творчасць мастака. Ubачыць гэта можна на выстаўцы «Берагі маіх гарызонтаў», прымеркаванай да 80-годдзя жывапісца і 50-годдзя яго творчага шляху. Экспазіцыя ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў «Палац мастацтва» будзе працаваць да 6 лістапада.

У прасторы гэтай галерэі даўно не было такой маштабнай персанальнай выстаўкі — больш за 70 работ розных перыядаў творчасці Уладзіміра Уродніча займаюць увесь яе другі паверх. Кожная карціна, за рэдкім выключэннем, прысвечана ці тэме радзімы, ці ўспамінам аб далёкім дзяцінстве ў пасляваенныя гады, асэнсаванню таго, што адбывалася ў той поўны трагізму час.

Нягледзячы на тое, што мастак значную частку жыцця правёў не ў вёсцы, гарадскіх пейзажаў, карцін,

мясціны, дзе добра ўлоўнаму лірычнаму герою знаёмы кожны куток, — асноўная крыніца сюжэтаў для Уладзіміра Уродніча. Пейзажы збольшага выкананы ў светлых спакойных тонах, пазбаўлены вельмі рэзкіх кантрастаў. Аўтара натхняюць, напрыклад, вечаровы спакой, фарбы восені, шэра-зялёная раўніна. Больш уражвае праца мастака, асабліва з колерам, у тых выпадках, дзе ён адлюстроўвае абуджэнне прыроды ці змены яе настрою («Развітальны сезон», 2003; «Пахмурная раніца», 1988; «Спее жыта», 1974).

Характэрнай рысай многіх пейзажаў з’яўляецца яркі акцэнт — гэта, як правіла, невялічкая група людзей, якая ў прасторы карціны змешчана ўдалечыні. У гэтым — і асабліва любоў аўтара да роднага Палесся, да яго шырыні ды прастору, і бездапаможнасць чалавека перад вечным і нязведаным, што называецца жыццём. Што там, за гарызонтам?

Натуральна, «біяграфіі» малой радзімы мастака ў пасляваенны перыяд прысвечана вельмі шмат, у тым ліку цыкл

«Людзі Століншчыны», які склаў фігуратаўныя кампазіцыі, партрэты, пейзажы. Жыццялюбства, працавітасць палешукоў, іх звычкі і быт

«Пахмурная раніца», 1988 г.

выклікаюць у майстра захапленне, якое перарастае ў моцны імпульс да стварэння.

Памяць аб подзвігу народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны — галоўная тэма жывапісу Уладзіміра Уродніча, вынік доўгіх раздумаў чалавека, які страціў на вайне бацьку, грамадзяніна, чья краіна зведала страшную трагедыю, савецкага мастака, які і сёння не адыходзіць ад гэтай праблематыкі ў творчасці. Карціны «Бацькоўскімі маршрутамі» (1975), «Расцвітаюць яблыні» (1976), «Кветкі памяці» (1990), «Шляхамі трывогі» (1992), «Непрачытаных лісты» (2020) — прыклад таго, якім чынам на палатне можна адлюстраваць даўні, мабыць, крыху прыглушаны боль. Творца, безумоўна, — рэаліст у жывапісе, але якраз у аўтарскіх разважаннях аб вайне, дзе ажываюць успаміны, паўстаюць цені мінулага, якія, нібы прывіды, стаяць побач з жывымі, ён крыху адыходзіць ад мастакоўскай прамалінейнасці.

Яўгенія ШЫЦЬКА

З’яднанасць творчых сіл

Выстаўка «Карункавая гісторыя» творчага тандэму Генадзя і Святланы Вяль працуе ў галерэі «Атрыум» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Брэсцкія мастакі прадставілі экслібрысы, графіку, выцінанкі і габелены. Большасць даволі розных работ вельмі песна звязана з літаратурай, культурай і нацыянальнымі традыцыямі. Ubачыць творы можна да 15 лістапада.

Член Беларускага саюза мастакоў, мастак-графік, педагог Генадзь Вяль — аўтар шматпланавы. Сярод тэхнік, у якіх ён працуе, — афорт, акватынта, сухая ігла, акварэль. Ведаюць яго не ў апошнюю чаргу як майстра экслібрыса. Арганізатары выстаўкі нагадваюць, што больш за трыццаць гадоў гравюры Генадзя Вяля прадстаўляюць мастацтва беларускага эстампа на рэспубліканскіх і міжнародных графічных выстаўках і конкурсах.

Графіка мастака даволі вытанчаная, змрочная і рэзкая. Ён аб’ядноўвае розныя плыні мастацтва, ствараючы арыгінальныя выявы, якія часам здольны ўстрыжываць, збянтэжыць. Генадзь Вяль імкнецца не ісці пратаптаным шляхам, паказвае прыклад, як пра тыя ж міфы і традыцыі можна гаварыць на ўласнай мове. Выклікаюць цікавасць у першую чаргу экслібрысы: Алега Судзянкова, Алеся Мемуса, Леаніда Анцімонава, Сяргея Брадовіча... Відавочныя і карпатлівае праца, і індывідуальны падыход аўтара да кожнага з герояў.

Член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, дырэктар Брэсцкай дзіцячай школы выяўленчых мастацтваў імя А. А. Алонцава Святлана Вяль займаецца ручным мастацкім ткацтвам і выцінанкай. Яе работы часта аздабляюць выстаўкі, на якіх прадстаўляюць народную творчасць. На працягу многіх гадоў мастачка спрабавала розныя тэхнікі, эксперыментавала з усялякімі арнаментамі, аднак усё роўна вярнулася да свайго стылю, якому ўласцівы зварот да беларускага ўзора, карункавыя акенцы,

Генадзь Вяль «Е. Л. Г. В.», 2022 г.

Святлана Вяль «Палёт закаханай страказы», 2021 г.

рамачкі, вітражная шматколёрнасць. Як правіла, работы мастачкі даволі вялікія і аб’ёмныя.

Галоўнымі героямі сталі кветкі, птушкі, анёлы — своеасаблівыя жыхары ўласнага райскага саду Святланы Вяль. Яе выцінанка ў меры яркая, выбраныя колеры, як кажуць, хваляць адзін аднаго. Між тым асноўная характарыстыка выразкі з паперы гэтага аўтара — шчыльнасць малюнка без абцяжарвання. Нішто не перашкаджае арнаменту быць выразным і прыкметным. Габелен Святланы Вяль вельмі адрозніваецца ад яе выцінанкі: манерай апавядання, настроем, натуральна, самай кампазіцыяй. Больш стрыманыя, меланхалічныя, прасякнутыя ледзь улоўным смуткам, гэтыя работы ўспрымаюцца нечым дастаткова іншаземным, халодным.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Творчасць Уладзіміра Зінкевіча — дыямент у скарбонцы айчыннага жывапісу. Майстар некалькі дзесяцігоддзяў працуе ў галіне выяўленчага мастацтва, захоўваючы вернасць выбранаму творчаму крэда. Між тым для многіх гледачоў жывапіс мастака застаецца глыбокім і загадкавым, нават неспасціжым. Туманны і паўабстрактны, нешматслоўны і вычарпальны, ён скіроўвае да раздумаў, прапаноўвае паглыбіцца ўнутр, а не азірацца навокал, да чаго ўсе так звыклі.

Паміж лініяй і колерам

Нядаўна ў сталічнай мастацкай галерэі «АртХаос» прадставілі выстаўку Уладзіміра Зінкевіча пад назвай «*Sfumato-Art*». Паходжанне не зусім папулярнага тэрміна — ад італьянскага «*sfumato*», што значыць «прыглушыць» або «смуга». Гэтая тэхніка дае выдатную магчымасць зрабіць пераходы паміж незаўважнымі лініямі, колерамі, тонамі, што дапамагае стварыць эфект размытасці, які параўноўваюць з дымам, які знікае. Даследчыкі прыкмячаюць: найбольш вядомым прыхільнікам гэтай тэхнікі быў Леанарда да Вінчы.

«Цішыня», 2021—2022 гг.

Такім чынам, кампазіцыя ў гэтым выпадку пазбаўляецца любых межаў у выглядзе ліній, рысак, контураў... Толькі мяккасць, толькі тонкія пераходы, якія ствараюцца з дапамогай адцення, тону. Сфумата — тэхніка, да якой Уладзімір Зінкевіч прыйшоў бы рана ці позна (эксперыменты і спробы ў гэтым кірунку рабіліся ім вельмі даўно). Мастак звык параўноўваць, змешваць рэальнасць і выдумку, яго, здаецца, ніколі не задавальняла канстатацыя факта. Аўтарскі апавед, пераказ схаваных ад усіх тэкстаў — адна з задач Уладзіміра Зінкевіча.

Туман, відавочны ці як вынік асацыяцыі, — галоўны герой аўтарскіх твораў апошніх гадоў. Яго можна параўнаць са сном, трызненнем, ілюзіяй, марай, у рэшце рэшт. Заўсёды разбаўляе гэтае неверагоднае воблака дэталі рэальнасці — зразумелы вобраз: прадмет, аблічча, расліна... Яны нібы з’яўляюцца з суцэльнага туману на зусім кароткі час, пакідаючы гледачу месца для самых розных асацыяцый: ад зразумелых і блізкіх кожнаму да самых неверагодных.

На адкрыцці выстаўкі творца адзначыў: «Я заўсёды памятаю словы мудрага японца, які сказаў: “Хочаце пачуць шум ветру — адкрыйце хаця б фіранку для гэтага”. Для мяне вельмі важна, што сёння цішыня, вецер, спакой, пачуцці нараджаюць тое, што называецца сфумата. Сфумата — не прыём, а вельмі моцнае ўнутранае жаданне любіць навакольны свет, захапляцца ім і адчуваць сябе шчаслівым там, дзе жывеш».

Сувязь чалавека з усім жывым, з тым, што акружае, — моцны матыў творчасці Уладзіміра Зінкевіча. Аднак нельга не заўважыць, што работам вялікай колькасці сталых і маладых мастакоў, у тым ліку беларускіх, ён уласцівы. Тут пытанне стаіць толькі за ўвасабленнем. Так, Аляксандр Зінкевіч заўсёды імкнецца да арыгінальнасці пабудовы кампазіцыі, шматграннасці мастацкага вобраза, развіцця мовы сімвалізму. Здаецца, не чужая яму і інтрыга, якую часам даволі складана стварыць, не здрадзіўшы самому сабе.

Выстаўка «*Sfumato-Art*» прадоўжыцца да 13 лістапада. Нагадваем, што ўваход у галерэю «АртХаос» свабодны.

Яўгенія ШЫЦЬКА

У сваіх дзённіках Святлана Данілюк пісала: «Які Мінск прыгожы горад. Як радасна сюды вяртацца!» Па нацыянальнасці ўкраінка, яна прынесла сваім голасам славу Вялікаму тэатру Беларусі і заўсёды была верная нашай краіне, куды б ні прывялі яе сцэжкі жыцця.

Святлана Піліпаўна нарадзілася 25 верасня 1939 года ў Кіеве. Падчас Вялікай Айчыннай вайны бацька, Піліп Данілюк, быў мабілізаваны і дадому ўжо не вярнуўся.

Адвучылася ў сямігодцы, паступіла ў Кіеўскі кінатэхнікум на аддзяленне абсталявання і эксплуатацыі кінаўстановак, дзе была самай актыўнай удзельніцай самадзейнай студыі. Па ўспамінах опернай спявачкі, выбрала гэтую навучальную ўстанову, таму што ў назве было слова «кіно».

Святлана Данілюк.

ры і балета артыстка выканала партыю Кармэн у оперы Ж. Бізэ. Высокая, станістая, з непаўторнай знешнасцю, яна пакарыла глядачоў сваім унікальным голасам.

Пераезд у сталіцу БССР тады так і не адбыўся. Неабходна было дачакацца сканчэння трохгадовага тэрміну — размеркавання. Толькі праз год Святлана Данілюк атрымала дазвол перайсці ў мінскую оперную труп, дзе пазней стане сапраўднай зоркай оперы.

«Эпоха Святланы Данілюк» — так назвала народная артыстка Беларусі Наталля Гайда перыяд працы спявачкі ў Беларускім тэатры оперы і балета.

Гэтая эпоха распачалася ў 1966 годзе і цягнулася два дзесяцігоддзі. Святлана Данілюк выступала практычна ва ўсіх вядучых партыях мецца-сапранавага рэпертуару: Кармэн (Кармэн) Ж. Бізэ), Амнерыс, Азучэны, Эбалі («Аіда», «Трубадур», «Дон Карлас» Дж. Вердзі), Разіны («Севільскі цырульнік» Дж. Расіні), Сантуцы («Сельскі гонар» П. Масканы), Артруды («Лоэнгryn» Р. Вагнера), Любашы («Царская нявеста» Н. Рымскага-Корсакава), Марыны Мнішак, Марфы («Барыс Гадую», «Хаваншчына» М. Мусаргскага), Канчакоўны («Князь Ігар» А. Барадзіна).

У нацыянальным рэпертуары яна стварыла цудоўныя па сваёй глыбіні вобразы Алесі («Алеся» Я. Цікоцкага), Веранікі («Зорка Венера» Ю. Семянякі), Любкі («Сівая легенда» Д. Смольскага).

«Мае ролі — мае спадажнікі, мае сябры, мае любімыя. Усё творчае жыццё яны са мной. І не толькі я ўплывала на іх, ствараючы на сцэне і афарбоўваючы фарбамі сваёй душы, але і яны ўсё жыццё ўплывалі на мяне — якія больш, а якія менш. Гэта выканання мною Кармэн, Любаша, Амнерыс і Эбалі. Усе гэтыя трагічныя гераіні шмат прыўнеслі ў мой унутраны свет і, безумоўна, пакінулі след у маёй душы!» — не хавала пачуццяў Святлана Данілюк.

Фота з архіва Вялікага тэатра Беларусі.

Кадр з фільма «Святлана Данілюк».

Таленавітая артыстка шмат гастралювала па СССР. Голас беларускай дзівы прагучаў у Кіеве, Пярмі, Рызе, Ерэване і ў спектаклях маскоўскага Вялікага тэатра СССР. Запрашэнні прыходзілі і ад замежных оперных тэатраў (Балгарыя, Венгрыя, Польшча, Францыя). У Маскве запісала тры дыскі-гіганты на фірме «Мелодыя».

Дзякуючы сваім надзвычайным здольнасцям, артыстызму і яскраваму вобразу ў 1972—1973 гадах спявачка была запрошана на стажыроўку ў самы прэстыжны тэатр свету «Ла Скала». У Мілане беларуская прыма асвойвала ўсю глыбіню опернага мастацтва пад кіраўніцтвам Маргарыты Кароза, адной з найвядомейшых оперных спявацкаў свайго часу.

У дзённіках запісах Святлана Данілюк занатавала: «Тое, што адштурхоўвала ў тэатры бутафорскай штучнасцю, у Мілане прыцягвала натуральнасцю. Нібыта я апынулася сярод герояў, лёс якіх столькі разоў пражывала на сцэне. Тут хочацца спяваць».

Казачная вандроўка ў сэрца сусветнай оперы пакінула след у душы спявачкі. Новы досвед, знаёмствы і музыка падаравалі новы імпульс творчасці дзівы. Вярнуўшыся ў Мінск, прыма раскрыла новыя грані свайго таленту перад публікай.

Яскравая і непахісная, артыстка была нонканфармісткай і заўсёды абіралася сваю дарогу. У сярэдзіне 1980-х гэта прывяло да канфлікту з тэатральным кіраўніцтвам.

PRIMA DONNA

Праз рэзкую нязгоду з рэпертуарнай і пастаноўчай палітыкай Беларускага тэатра оперы і балета Святлана Данілюк прыняла рашэнне пакінуць сцену, на якой яе голас гучаў 20 гадоў.

У 1986 годзе перайшла ў Беларускаю дзяржаўную філармонію, дзе і працавала да апошніх дзён салісткай.

Разнастайны канцэртны рэпертуар Святланы Данілюк уключаў творы рускіх, беларускіх, украінскіх, заходнееўрапейскіх кампазітараў, раманы, якія яна вельмі любіла і сваім выкананнем ператварала ў сапраўдныя монаспектаклі.

Выступала з камернымі праграмамі, выконвала альтовыя партыі ў буйных вальна-сімфанічных творах («Страсці па Мацвею» І. С. Баха, 9-я сімфонія Л. Бетховена, Рэквіем Дж. Вердзі, «Stabat Mater» Дж. Пергалезі, «Аляксандр Неўскі» С. С. Пракоф'ева і інш.).

Фота Яны Цэгла.

Выстаўка ў Вялікім тэатры.

Беларуская публіка заўсёды прыязна сустракала спявачку. Усенародная любоў адлюстроўвалася і ва ўзнагародах, якія атрымала Святлана Данілюк. Так, усяго праз два гады пасля пераезду ў Мінск, у 1968 годзе, ёй было прысвоена званне заслужанай артысткі Беларускай ССР. Яшчэ праз тры гады, у 1971-м, салістка Беларускага тэатра оперы і балета стала народнай артысткай Беларускай ССР.

У 1977 годзе спявачка атрымала званне, аб якім марыла яшчэ падчас вучобы ў Кіеўскай кансерваторыі, — «Народная артыстка СССР». За асабісты ўклад у развіццё беларускай оперы і шматгадовую плённую працу ў 1999 годзе Святлана Данілюк узнагароджана медалём Францыска Скарыны.

У 2022 годзе Вялікі тэатр Беларусі ўшанаваў памяць вядомай спявачкі дзякуючы салістцы тэатра Аксане Волкавай і сыну опернай дзівы Максіму Федасееву.

«PRIMA DONNA» — праект заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Аксаны Волкавай з цыкла «Зоркі Вялікага тэатра Беларусі», прысвечаны ўшанаванню памяці Святланы Данілюк. Нехарактэрны для опернага тэатра фармат быў прадстаўлены публіцы 28 кастрычніка.

У першай частцы вечара глядачы мелі магчымасць убачаць дакументальны фільм «Святлана Данілюк», створаны ў 2021 годзе на студыі «Летапіс» Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм». Багаты на перыпетыі творчы і жыццёвы лёс Святланы Данілюк паўстаў у стужцы ў самых розных ракурсах, якія часта змяняюцца: як пры яркім святле тэатральных пражэктараў і сафітаў, так і пры камерным, амаль інтымным асвятленні схаванага ад усіх свету яе думак і пачуццяў.

І на сцэне, і ў жыцці Святлане Данілюк выпадаў шанец сыграць мноства самых розных роляў: ад «каралевы» да «простай настаўніцы». У фільме здымаліся зорка сусветнай опернай сцэны Марыя Гулегіна, народныя артысты СССР Тамара Сіняўская і Уладзіслаў П'яўко, народныя артысты Беларусі Аляксандр Анісімаў, Ніна Ламановіч, Наталля Гайда, Наталля Руднева, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Маргарыта Ізворска-Елізар'ева і іншыя. Аповед вядзецца ад імя сына спявачкі і адначасова рэжысёра Максіма Федасеева.

Святлана Данілюк і Віктар Федасееў пазнаёміліся ў Кіеве напярэдадні яе пераезду ў Перм. Толькі ў Мінску маладыя людзі змаглі пабрацца шлюбам. У сталіцы Беларусі і нарадзіўся сын спявачкі.

У другім аддзяленні на сцэну тэатра выйшлі зоркі Беларускай оперы: Анастасія Масквіна, Аксана Волкава, Марыя Галкіна, Таццяна Гаўрылава, Марына Ліхашэрт, Уладзімір Громаў, Станіслаў Трыфанаў, Андрэй Валенцій, Дзмітрый Шабеца, Аляксандр Міхнюк. Спелакі выконвалі раманы П. Чайкоўскага і С. Рахманінава. За раялем была ўладальніца медала Францыска Скарыны Юлія Шчарбакова.

У факт тэатра працягвае работу выстаўка, прысвечаная памяці Святланы Данілюк, дзе можна убачыць фатаграфіі спявачкі і касцюмы да знакавых спектакляў опернай дзівы.

Уладальніца прыгожага моцнага голасу, непаўторнай яскравай знешнасці, Святлана Данілюк стала легендай беларускай оперы і заняла сваё пачэснае месца ў пантэоне славытых артыстаў Беларусі.

Неймаверныя фігуры анімацыі

Папярэдні нумар газеты адкрыўся інфармацыяй аб завяршэнні XXV Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў «Анімаёўка» ў горадзе Магілёве. Сёння распавядаем пра яго пераможцаў, чые імёны былі абвешчаны падчас цырымоніі закрыцця ў магілёўскім кінатэатры «Радзіма». Па выніках галасавання журы ўладальнікамі хрустальных алоўкаў сталі два дзясяткі аўтараў, якія прадставілі творы ў дзвюх конкурсных праграмах (анімацыйных фільмаў і дзіцячай анімацыйнай творчасці). Апроч таго, дыпламамі адзначылі ўдзельнікаў традыцыйнага конкурсу дзіцячай выяўленчай і дэкаратыўна-прыкладной творчасці.

Гран-пры фестывалю дасталася рэжысёры фільма «263 ночы» Ірыне Тарасвай. Амаль 30-хвілінная стужка, створаная на Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» у капрадукцыі з Расіяй і Ізраілем, пераказвае рэальную гісторыю некалькіх яўрэйскіх сем'яў, якія перад страхам быць знішчанымі падчас бязлітасных паграмаў у Мінскім гета апынуліся ў сховішчы, выкапаным імі пад печку. Там, у цемры і голадзе, пакутнікам давялося правесці 263 знясілавальныя ночы ажно да самага прыходу Чырвонай Арміі. Пасля вызвалення Мінска з 26 «вязняў» падземнай турмы святло пабачыла толькі палова.

Мультфільм «263 ночы» стаў першапраходцам на ніве айчыннай дакументальнай анімацыі. Аповед вядзецца ад асобы аднаго з самых малодшых герояў — Яфіма Гімельштэйна. Яго гісторыя была пакладзена ў аснову аднайменнай кнігі Барыса Герстэна, якой і натхніліся стваральнікі стужкі. Зробленая ў змяшанай тэхніцы з прымяненнем метадаў перакладкі і камп'ютарнай анімацыі, з ігравымі ўстаўкамі і ўкрапінамі хронікі, карціна ўвойдзе ў гісторыю беларускага

кіно і як першы мультфільм пра Халакост. Дарэчы, як сцвярджаецца, Яфім Гімельштэйн дажыў да яго прэм'еры.

Акрамя Гран-пры, работа была ўганаравана як «Найлепшы беларускі анімацыйны фільм». Зрэшты, за перамогу ў асноўным конкурсе змагаліся творцы яшчэ з 19 краін свету. На суд глядачоў прадставілі 48 стужак. «Найлепшым анімацыйным фільмам для дарослых» названа экстрэмагантная «Ванлаў» рэжысёры Варвары Якаўлевай, «Найлепшым эксперыментальным анімацыйным фільмам» — «Ля гары, на гары, з гары» Ганны Кадыковай, а ўзнагароду за «Найлепшае выяўленчае рашэнне» забрала Аляксандра Крывалуцкая з карцінай «Сустрэча». Усе работы расійскія.

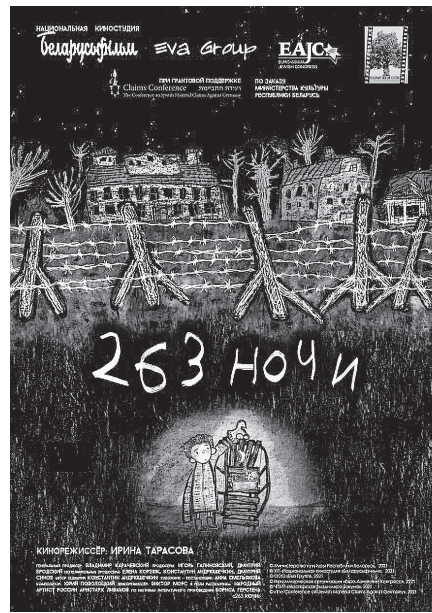
«Найлепшы сцэнарый», па меркаванні журы, у швейцарскай «Запісной кніжкі Дарвіна» сталага майстра Жоржа Швізгелея, а «Найлепшая рэжысура» ў «Камілы» бельгійца Эрыка Ледзюна. У сваю чаргу «Найлепшае гукавое рашэнне» — Вінсента Патара і Стэфана Аб'е, аўтараў фільма «Горад Паніка: летнія вакацыі» (Бельгія, Францыя, Швейцарыя). «Найлепшым дэбютам» фестывалю

прызнана «Вандроўка з маім бацькам» ізраільскага рэжысёра Мору Ісраэля, «Найлепшай анімацыяй для дзяцей» — карціна «Самы страшны» Паўла Нікі-фарава з Расіі, а «Найлепшым грамадзянска-патрыятычным фільмам» стала стужка «Неймаверныя фігуры і іншыя гісторыі» палячкі Марты Паек.

Асобна варта згадаць студэнцкія анімацыйныя работы. Найлепшай сярод іх члены журы палічылі стужку «Апноэ» Аляксандры Конанавай, створаную на расійскай студыі «ШАР». Да творчасці гэтага аб'яднання, чые ўдзельнікі вылучаюцца надзвычайнымі смеласцю і нетрывільнасцю поглядаў, раім прыгледзецца асабліва. У рэшце рэшт на яго рахунку ажно чатыры хрустальныя алоўкі сёлетняга фестывалю.

У той жа час у конкурсе дзіцячай анімацыйнай творчасці найбольш вызначыліся беларускія аўтары, наймалодшыя з якіх — шасцігадовыя Данііл Дзвяхкоў і Платон Намдакаў — атрымалі «Малыя хрустальныя аловачкі» як «Самыя юныя стваральнікі мультфільма» за стужку «Муха-чысцёха», заснаваную на аднайменным вершы Барыса Захадэра. «Найлепшым анімацыйным фільмам» у конкурсе прызнана работа «Раз марознаю зімой...», створаная выхаванцамі арт-студый пры Гомельскім абласным Палацы творчасці дзяцей і моладзі. Установа прывезла для ўдзелу ў конкурсе і «Найлепшы беларускі анімацыйны фільм» — «Восень».

«Самы добры анімацыйны фільм» таксама з Гомеля — ім стала «Каляровая

казачная гісторыя» ад навучэнцаў гомельскай сярэдняй школы № 17. Званне ж «Самага пазнавальнага мультфільма», па меркаванні журы, належыць расійскаму твору «Году жураўля прысвячаецца». Астатнія ўзнагароды ў конкурсе размеркаваліся наступным чынам: «Найлепшы сцэнарый» — «Скнары» (рэж. Мацвей Пясецкі, Беларусь), «Найлепшае гукавое рашэнне» — «Сіла адзінства» (рэж. Дыя М, Індыя), «Найлепшы грамадзянска-патрыятычны фільм» — «Ой, Мішка!..» (рэж. Яна Анцыферава, Расія), «Найлепшы мастак анімацыйнага фільма» — «Падарунак для пачвары» (студыя «Мультгарох», Расія).

Каміла НАВІНКІНА

Магічнае і рэальнае

Фестываль лацінаамерыканскай культуры ўпершыню адбыўся ў Мінску. Асноўнай пляцоўкай стала мастацкая галерэя «Універсітэт культуры», дзе прайшла выстаўка «Палітра колераў Лацінскай Амерыкі».

Лацінаамерыканскія краіны ўспрымаюцца як нешта вельмі далёкае, крыху нязвыклае, але, безумоўна, прывабнае. Яркія, энергійныя, сонечныя — быццам кожны дзень там свята. У творах Г. Г. Маркеса, Х. Л. Борхеса ці іншых лацінаамерыканскіх аўтараў гэтыя культуры паўстаюць магічнымі, загадкавымі. Фестываль дазволіў наблізіцца да адмысловых традыцый, паспрабаваць зразумець людзей гэтай зямлі праз творчасць. На форуме былі прадстаўлены Венесуэла, Куба, Бразілія, Дамініканская Рэспубліка, Нікарагуа, Эквадор. Арганізацыяй займаліся пасольствы гэтых краін.

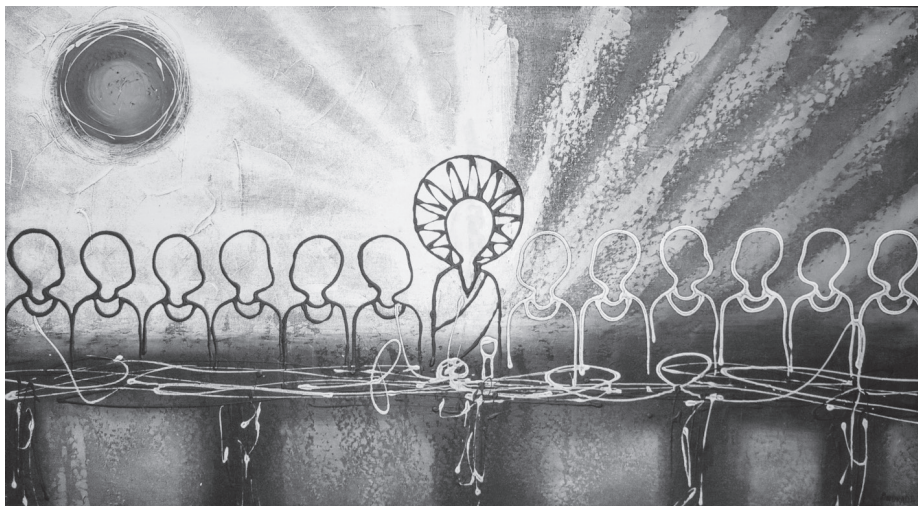
Наведвальнікам прапанавалі насычаную праграму. Акрамя выстаўкі, на Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм» прайшлі паказы лацінаамерыканскага кіно: ад рамантычных камедый да дакументальных фільмаў пра значных асоб гэтых краін і традыцыі карэнных народаў. Таксама праводзіліся лекцыі аб фальклору, нацыянальных святах і танцах, майстар-класы і паэтычны вечар.

Экспазіцыя выстаўкі «Палітра колераў Лацінскай Амерыкі» складалася з карцін мастакоў Эквадора і Кубы, фатаграфій, якія адлюстроўваюць культуру і прыродныя славутасці краін, традыцыйныя рамёствы. У наведвальнікаў была магчымасць пазнаёміцца з нацыянальнымі асаблівасцямі лацінаамерыканскіх народаў: іх гісторыяй, бытам, традыцыямі, якія захаваліся нават праз стагоддзі еўрапейскай каланізацыі. Таксама былі прадстаўлены найлепшыя работы, якія ўдзельнічалі ў конкурсе «Паэзія праз малюнак» для вучняў устаноў адукацыі Мінска.

У подпісах найчасцей сустракалася імя Эдвіна Андрадэ — мастака з Эквадора. Адрозна з парога прыцягнулі яго карціны з адной і той жа назвай «Тайная вячэра». Папулярны сюжэт у сусветным мастацтве. Але ва ўвасабленні лаціна-

амерыканскага творцы ён успрымаецца па-іншаму. Дарэчы, амаль усе карціны выставачнага праекта даволі абстрактныя. Кожная паграбуе работы пацуюць, эмоцый. Калі падыходзіць да разгадкі рацыянальна — нічога не атрымаецца. Вобраз, на першы погляд зразумелы, — зусім не тое, чым здаецца.

«Тайныя вячэры» Э. Андрадэ розныя. Кампазіцыя ўзята класічная, але ніводная фігура не прапісана выразна. Сілуэты без твараў: на адной карціне пазначана адзенне, характэрнае для традыцыйнай выявы, на другой — толькі сілуэты

Эдвін Андрадэ «Тайная вячэра».

святых. Дарэчы, на адной рабоце адразу заўважны Іўда, аддзелены ад астатніх. На другой ён разам з усімі. Колеравыя гамы таксама непадобныя. Тая, дзе свеціць чырвонае сонца, — гэта ўмоўна лацінаамерыканская «Тайная вячэра». Не еўрапейскі вобраз, створаны Да Вінчы, а нешта іншае.

Увогуле, на карцінах часта сустракаўся вобраз горада Кіто — сталіцы Эквадора. Буйны цэнтр гэтай краіны адлюстраваны ў рабоце «Каланіяльны Кіто», а таксама ў сюжэтах мастакоў Хорхе Іраісаса, Хуана Вісэнтэ Гансалеса. Горад нібыта паўстае з нейкага сну. Няма людзей — толькі дамы, якія амаль навальваюцца адзін на аднаго. Нешта цэлае, непарыўнае. І, нягледзячы

на адсутнасць жыхароў, горад выглядае жывым, але па-іншаму. Быццам рэальнасць пераходзіць у сусвет за межамі чалавечага і наадварот.

Гістарычнае мінулае Э. Андрадэ адлюстравана ў карціне «Дакалумбава эпоха», культурныя асаблівасці Эквадора — у работах «Самабытнасць перасяленцаў», «Свята 2», «Народы Анд», «Нашы святы». Трэба адзначыць, што святы выглядаюць зусім не так, як іх звычайна паказваюць. Безумоўна, ёсць пэўны адбітак радасці, каляровага шчасця, але ў творчасці лацінаамерыканскага мастака

яны падобны да рытуалу. Фігуры людзей нагадваюць цені, прывіды. І ўсе ідуць здалёк, з-за гарызонту. Да тэматыкі нявызначанасці можна аднесці і работу «Дрэва жыцця».

Увагу прывабліваў трыпціх Тэа Мансалвэ. Нязвычайныя работы Невы Камача «Нетры» і «Хваляванне мора». У многіх лацінаамерыканскіх мастакоў, з якімі знаёміла экспазіцыя, прасочваецца агульная абстрактная манера. Не ўсё адкрываецца адразу — іншы менталітэт, культурны і гістарычны шлях. Але мастацтва разбурае маўленчы бар'ер, размаўляе вобразамі, якія могуць ускалыхнуць унутраны свет. Знаёмае, агульнае для ўсіх людзей.

Другая зала адлюстроўвала асаблівасці культуры, а менавіта яе разнастайнасць. Кожны стэнд прадстаўляў адну з лацінаамерыканскіх краін. Наведвальнікам прапаноўвалася пазнаёміцца з нацыянальнымі святамі, звычаямі, рамёствамі. Частку выстаўкі складалі фотаздымкі лацінаамерыканскай прыроды.

Гісторыя Лацінскай Амерыкі складаная: падчас іспанскай каланізацыі знішчаліся карэнныя народы. Увогуле, гэтая зямля прываблівала заваёўнікаў сваімі багатымі рэсурсамі: золатам, алмазамі. Большасць насельніцтва забілі ці зрабілі рабамі. І на працягу доўгага перыяду яны знаходзіліся ў дыскрымінацыі, непрыняцці толькі таму, што іх лад і ўспрыманне жыцця адрозніваліся ад «агульнапрынятага», «правільнага». Але лацінаамерыканскай культуры, нягледзячы на выпрабаванні, удалося захаваць непаўторнасць, якую спрабавалі знішчыць.

Гэта паказаў стэнд, прысвечаны традыцыям Нікарагуа. Сярод экспанатаў — невялікія статуэткі — персанажы танцавальнай камедыі «Эль-Гуэгуэнсе, ці Мачо Ратон». Яшчэ ў XVII стагоддзі, калі панавала іспанская ўлада, вуліца невялікага нікарагуанскага каланіяльнага горада ператварылася ў тэатральную сцэну. Індзейцы і мецісы, якія складалі большасць насельніцтва, у творчай форме паказвалі сваё непрыняцце Іспаніі. Назва «Эль-Гуэгуэнсе» паходзіць ад імя галоўнага героя, а само слова на мове карэннага народа Нікарагуа значыць «стары, мудры». Усяго ўдзельнічаюць 14 персанажаў. Танцавальная камедыя стала сімвалам пратэсту, нацыянальнай ідэнтычнасці Нікарагуа. Зараз яна ўваходзіць у спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Фестываль стварыў агульную прастору, дзе адзін другога можа зразумець. І для гэтага неабавязкова ведаць іншую мову, нават інтэрнацыянальную англійскую. Дыялог адбываецца не з дапамогай слоў, а праз мастацтва. Культурна пераадольвае складанасці. Бо яе мова — пачуцці.

Арына ПРАНІКАВА

Простыя рэчы

Цяпер шмат гавораць, што падзеі чалавечага жыцця другасныя, яны адбываюцца як вынік мыслення, вось чаму найперш істотны такія рэчы, як экалогія душы, уменне думаць пазітыўна, не падавацца распачы і паніцы, што б ні здаралася, не апускаць рукі. Сённяшняя суразмоўца — Ірына Бурак, аўтар кніг «Спяшайцеся рабіць дабро» (2021) і «Афіцэрскія жонкі» (2022), журналіст, пастаянны аўтар выдання «Белорусская военная газета. Во Славу Родины» — распавядае пра тое, што змяніла яе жыццё на «да» і «пасля», пра няпростае выпрабаванне, праз якое яна прайшла і якое паўплывала на лёс і характар.

— Для вас захворванне стала своеасаблівым урокам? Раскажыце, з чым сутыкнуліся.

— Доўгі час усё ішло звычайным чынам: штораніцы ты, збіраючыся на працу, глядзіш на сябе ў люстра, прыбіраешся і ўпэўнены, што заўтра і паслязаўтра будзе яшчэ лепей... Я ж аднойчы падышла да люстэрка і зразумела: нешта на маім твары не так... Паспыхалася да доктара, дзе нечакана для мяне выявілі анкалагічнае захворванне, высоказлаякасную пухліну — яна пачынала ўжо рабіцца заўважнай. Раней жа ставілася да розных бальніц так, як большасць: пакуль не прыцісне, не лічыла патрэбным наведваць доктара, бо вечно няма калі: сям'я, любімая праца, камандзіроўкі...

А тады мяне адразу паклалі на аперацыйны стол, чакаць было нельга. Той і наступны год выпалі з майго жыцця, хаця я працягвала друкавацца ў сваёй газеце: мне гэта было патрэбна, каб не застацца на бальнічным ложку назаўжды. Калі разумееш, што заўтрашня раніца можа не быць такой, як звычайна, стараешся паспець больш.

У мяне ёсць невялікае апавяданне — «Два крокі да шчаслівага заўтра», дзе я апісала, што адчувае чалавек, які трапіў у сур'ёзную сітуацыю. Так, маімі таварышамі па няшчасці былі самыя розныя людзі, не ўсе з іх ачунылі. Перад аперацыяй давялося падпісаць паперу, якую можна параўнаць хіба з прысудам. Там значылася: няма гарантыі, што аперацыя прынясе

станоўчы вынік. Табе даюць надзею, але не гарантуюць...

Так, хвароба стала выпрабаваннем. Для чалавека з анказахворваннем вельмі важныя вера і падтрымка. Мяне падтрымалі дачка, сын, муж, калегі па працы... У дзень, калі мне споўнілася 55 гадоў, да мяне прыехалі ўсёй рэдакцыяй і пакінулі пад акном 55 ружовых руж. Гэта быў стымул: трэба змагацца, трэба паправіцца!

А тады, у аддзяленні інтэнсіўных метадаў хіміятэрапіі, мы былі літаральна прывязаны да ложка — мелі магчымаць толькі зрабіць два крокі да ўмывальніка і не болей. Калі камусьці рабілася кепска, выклікалі рэанімацыйную брыгаду, адкачвалі. Потым — зноў хімія...

Але дактары, родныя і сябры дапамаглі мне выйсці з вельмі цяжкага псіхалагічнага стану. Я вырашыла, што павіна напісаць кнігу пра тых, хто выратоўвае людзей. Гэтая мара прыдавала неймаверную сілу.

— 3 бальніцы вы выйшлі, маючы ўнікальны досвед...

— Калі вярнулася, у мяне пыталіся: чаму вы заўжды ўсміхаецеся? А таму, што хачу пастаянна радавацца жыццю... Іншым чалавекам я не стала, але ў маім характары з'явілася больш веры ў сябе, у людзей, якія побач. І жаданне ніколі не спыняцца, заўжды ісці наперад, каб паспець зрабіць добрае: не толькі для сябе і сваёй сям'і, але і для іншых, аддаць часцінку сябе.

У выздараўленні вялікую ролю адыгрывае чалавечы фактар. Нават асуджаны на смерць можа ацаліцца, калі верыць у свайго доктара. Праўда, каб верыць, патрэбна сіла. А сілу даюць людзі, якія табе не здраджваюць...

Тое, што са мной адбылося ў бальнічных сценах, дапамагло зразумець, для чаго ў чалавеку жыве вера. У газеце, дзе працую, з'явілася сумесная з 432-м ордэна Чырвонай Зоркі Галоўным ваенным клінічным медыцынскім цэнтрам Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь рубрыка «Здравія жэлаем», дзе дактары распавядаюць пра тое, як не трапляць у кепскія сітуацыі, аб прафілактычных мерах і здаровым ладзе жыцця.

— Пераадолеўшы праблемы неапазласці маштабу, як вы ставіцеся да тых цяжасцей, з якімі ў той ці іншай меры сутыкаюцца ўсе?

— Не трэба з любой праблемы, якога маштабу яна б ні была, будаваць кітайскую сцяну вышэй за галаву. Любую нестандартную сітуацыю, цяжасць, складанасць лепей успрымаць пазітыўна: гэты пазітыў і дапаможа ўсё вырашыць.

Калі б я не прайшла праз боль і адчай, калі б лёс не падкінуў мне выпрабаванне цяжкай хваробай, то ніколі б не змагла даведацца, што трэба верыць у дабро, што побач са мною па жыцці ішлі сапраўдныя сябры, калегі, якія разумеюць боль іншага; што сям'я — найдаражэйшае, што можа быць у жыцці кожнага. І, магчыма, я б не напісала дзве кніжкі пра людзей, якіх сустрэла ў жыцці, у маёй прафесіі. Не нарадзіліся б вершы, апавяданні пра любоў, вернасць і сяброўства.

У сённяшняй спустошанай абывацкай усё ж галоўным застаецца твая асабістая неабыякавасць да свайго лёсу, да лёсу роднага табе чалавека, вера ў сябе. Ты чалавек са сваім пакліканнем, часцінка Сусвету, толькі ты здолееш ажыццявіць сваю мару.

Гутарыла Таша ШПАКОЎСКАЯ

зваротная сувязь

Вечары з дзядзькам Якубам

У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» на канале «Культура» Беларускага радыё выходзяць праекты «Адным штрыхом» з вершамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыял», дзе гучыць дэтэктыў Нікалае Штэфанеску «Доўгае лета».

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і аносам штотыднёвіка «ЛіМ».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе старонкі аповесці Івана Шамякіна «Палеская мадонна». У «Радыёбібліятэцы» гучыць паэма Якуба Коласа «Новая зямля» (да 140-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі). Апавяданні чакаюць слухачоў у праекце «Літаратурныя гісторыі» ў вячэрнім эфіры выхадных.

Для аматараў паэзіі ў перадачы «Прачудным радком» у суботу і нядзелю прагучаць вершы паэта Анатоля Вяргінскага.

Змест перадачы «Радыётэатр плюс» у выхадныя складаюць радыёпастаноўка «Дрыгва» паводле аднайменнай аповесці Якуба Коласа і радыёкампазіцыя «Дзяцінства

час» паводле аповесці Сцяпана Александровіча «Ад роднай зямлі» з урыўкамі паэмы Якуба Коласа «Новая зямля».

Юным прыхільнікам мастацкага вяшчання канал «Культура» прапануе з панядзелка да пятніцы чытанні ў межах праекта «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя». У гэтыя дні гучыць казка Наталлі Бучынскай «Прынцэса Алівія і "жабіны вочкі"». У суботу і нядзелю ў перадачы «Дзіцячы радыётэатр» выйдучь радыёпастаноўка «Партфель для Насчечкі» паводле апавядання Івана Сабілы і інсцэніраваная казка Уладзіміра Ягоўдзіка «Дзівосныя прыгоды зайца Лёкі». Штоўечар у 21.00 для маленькіх гучыць «Вячэрняя казка».

У нядзелю і чацвер увазе слухачоў — праект Навума Гальпяровіча «Развагі пра літаратуру». Радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» гэтага пісьменніка, якая гучыць на «Культуры» ў нядзелю і сераду, прапануе сустрэчу з унучкай Якуба Коласа Марыяй Міцкевіч.

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

5 лістапада — 195 гадоў з дня нараджэння Алены Скірмунт (Гелены; 1827—1874), беларускага мастака, скульптара.

6 лістапада — 35 гадоў з дня заснавання Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры (1987).

7 лістапада — 110 гадоў з дня нараджэння Зінаіды Скачкоўскай (1912—1994), беларускай актрысы, тэатральнага дзеяча, заслужанага работніка культуры БССР.

7 лістапада — 75 гадоў з дня нараджэння Ніны Чараднічэнка (1947), беларускай спявачкі, заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь.

9 лістапада — 120 гадоў з дня нараджэння Несцера Сакалоўскага (1902—1950), беларускага кампазітара,

хормайстра, фалькларыста, аўтара музыкі дзяржаўнага гімна Рэспублікі Беларусь.

9 лістапада — 60 гадоў з дня нараджэння Святланы Рыжыкавай (1962), беларускага графіка, плакатыста.

9 лістапада — 60 гадоў з дня нараджэння Аляксея Мельнікава (1962—1995), беларускага літаратуразнаўца.

11 лістапада — 25 гадоў з дня заснавання (1997) музея-сядзібы Міцкевічаў «Завоссе», філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

12 лістапада — 120 гадоў з дня нараджэння Таццяны Бандарчык (1902—1974), беларускай актрысы.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

9 лістапада — у «Кніжны клуб пісьменнікаў» (вул. Кісялёва, 4) на прэзентацыю кнігі паэта Міхася Пазнякова «Дзіўныя «блізняты»», адрасаванай дзецям. Пачатак у 14.30.

Гродзенскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

10 лістапада — у Гродзенскую абласную навуковую бібліятэку імя Я. Ф. Карскага (вул. Карбышава, 17) на прэзентацыю кнігі Васіля Герасімчыка «Самый сильный человек планеты. Повесть об Александре Курловиче» з серыі «Зоркі Гродзенскага спорту». Пачатак у 15.00.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная калегія: Таццяна Арлова, Аляксандр Барсукоў, Віктар Гардзеі

Уладзімір Гніламедаў, Вольга Дадзімава, Жана Запартыка, Анатоль Казлоў, Анатоль Крэйдзіч, Віктар Кураш

Аляксандр Марціновіч, Вячаслаў Нікіфараў, Мікалай Чаргінец, Іван Чарота, Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі: Юрыдычны адрас: 220013, Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі: 220034, Мінск, вул. Захаравы, 19 E-mail: lim_new@mail.ru Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны: галоўны рэдактар — 325-85-25 адказы сакратар — 377-99-73 аддзелы крытыкі і бібліяграфіі; прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98 бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы: 63856 — індывідуальны; 63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў; 638562 — ведамасны; 63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец: Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"». Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ Нумар падпісаны ў друку 03.11.2022 у 11.00 Ум. друку арк. 3,72 Наклад — 729

Друк: Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004 г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэкс 220013 Заказ — 2692 Д123456789101112 М123456789101112

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэзэруюцца. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтараў публікацый. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 2 2044